

Af Randi Boelskifte Skovhus
1. marts 2022

Indhold

Unge i praksis – præsentation af projektet	4
Formål.....	4
Projektets aktiviteter og virkemidler	4
Evalueringsmetode.....	4
Kvantitativ evaluering.....	4
Kvalitativ evaluering	5
Rammesætning af vidensnotatet	5
Ændret syn på erhvervsuddannelser - kvantitative resultater.....	6
Elevernes indtryk – kvalitative resultater	6
Indsigt i ældre unge/voksnes begrundelser for deres valg af uddannelse og job.....	6
Udvidet perspektiv på muligheder i erhvervsuddannelserne og faglærte jobs	7
Erhvervsskolen.....	7
Arbejdsformer i erhvervsuddannelser	8
De konkrete opgaver	8
At være på en arbejdsplads.....	8
At blive mødt som en potentiel medarbejder/elev.....	9
Organisering – er der styr på det?.....	9
Afklaring ift. fremtidig uddannelse og perspektiver på hvad man gerne vil	10
Læring i skolen har betydning ind i det besøgte	10
Tiltro til at tiden efter grundskolen med uddannelse og arbejde kan blive god.....	11
Opdagelse af at der ligger meget mere bag uddannelsen og jobbet end forventet.....	11
Erhvervsuddannelser og faglærte jobs er mere krævende end nogle troede	11
Indsigt i vilkår.....	11
Opsamling på indtryk.....	11
Elevernes udsagn om hvorvidt og i givet fald hvorfor de har ændret syn på erhvervsuddannelserne – kvalitative resultater.....	12
Ændret syn i en positiv retning.....	12
Ændret syn i en negativ retning	13
Uændret syn på erhvervsuddannelserne	14
Opsamling på ændret syn på erhvervsuddannelserne.....	14
Talt med forældre.....	14
Forældreudsagn.....	15
Rammesætning – den vigtige forberedelse og bearbejdning – kvalitative resultater	17

Læring er knyttet til menneskers aktive deltagelse og oplevelse af relevans.....	18
Rammesætning.....	18
Eksempler på rammesætning.....	18
Rammesætning – Forældres forståelser af formålet	19
Bearbejdningsaktiviteter	20
Didaktiske spørgsmål i bearbejdningsaktiviteter	20
Hvordan udnyttes potentialerne i righoldigheden i elevernes erfaringer	20
Hvordan udnyttes tidsressourcen godt.....	20
Elevens oplevelser som en ressource for andre også	21
Stereotype forståelser	21
Almen dannelse og sammenhængskraft.....	21
Faglighed til at facilitere karrierelæring	22
Karrierelæringsmål og/eller fag-faglige mål?	22
Arbejde med elevernes kritik	24
Sammenhæng.....	27
Teori.....	28
Definitioner af centrale begreber.....	28
Karrierelæring.....	29
Indsatser som vejleder, lærer eller andre gør	29
Aktiviteter i Unge i praksis - to teorier som giver indsigt i forskellige aspekter omkring karrierelæring ...	29
Bill Laws teori om karrierelæring – læring om uddannelse og arbejde og sig selv	31
Linda Gottfredsons teori om afgrænsninger og kompromisser	33
Unge i praksis indeholder ingredienser, som forskning finder er virksomme elementer for effekt af læringsorienteret vejledning	35
Referencer	37

Unge i praksis – præsentation af projektet

Formål

Projektet Unge i praksis udvikles og gennemføres af Enhed for uddannelses- og erhvervsvejledning i kommunerne (EUK) under KL i samarbejde med fem UU-centre/Kommunale Ungeindsatser med støtte fra Tietgenfonden. Projektet løber i perioden 2019-2022. Projektet er rettet mod skoleelever i 7. klasse. Projektet undersøger, hvordan der kan skabes nysgerrighed og læring omkring uddannelse, arbejde og sig selv for eleverne gennem sammenhæng mellem indsatser. Projektet udvikler, gennemfører og evaluerer sammenhængende vejledningsforløb med indbygget brobygning på en erhvervsuddannelse og erhvervspraktik i virksomheder, for på denne måde at give de unge mulighed for på egen krop at opleve uddannelse og job og skabe læring om uddannelse og arbejde gennem de forberedende og opfølgende vejledningsaktiviteter.

Projektets aktiviteter og virkemidler

Projektets centrale aktivitet er det sammenhængende vejledningsforløb, der skal give elever i 7. klasse håndgribelige erfaringer med uddannelses- og arbejdsliv. Heri indgår nedenstående elementer.

- Informationsmøder for unge og forældre, hvor vejledningstilbuddet præsenteres
- Kollektiv vejledning om de relevante erhvervsuddannelser og forberedelse af de unge til brobygnings- og praktikforløbet
- Brobygning på en erhvervsuddannelse, hvor de unge lærer konkrete teknikker
- Erhvervspraktik i en virksomhed, hvor de unge afprøver og bruger de lærte teknikker til at løse konkrete opgaver
- Gruppebaseret bearbejdning sammen med uddannelsesvejleder, hvor de unge reflekterer over deres oplevelser og sætter disse i relation til egne evner og interesser

Det sammenhængende vejledningsforløb skaber sammenhæng og progression mellem det de unge oplever under hhv. brobygnings- og praktikforløbet, og de aktiviteter som vejlederen laver med de unge før og efter brobygning og praktik (Unge i praksis, formålsbeskrivelse).

I Unge i praksis er der udviklet mange forskelligartede aktiviteter med udgangspunkt i ovenstående, bl.a. under hensyntagen til de muligheder der har været ift. corona-situationen. Fx har nogle elever haft besøg på deres skole af undervisere fra en erhvervsuddannelse i stedet for at besøge erhvervsskolen. Når der i det nedenstående tales om besøg på erhvervsskolen og erhvervspraktik skal man således være opmærksom på, at disse aktiviteter har haft mange former.

Evalueringsmetode

Der arbejdes med både kvantitativ og kvalitativ evaluering af Unge i praksis. Randi Skovhus er evaluator på Unge i praksis og er også forfatter af dette vidensnotat.

Kvantitativ evaluering

Som en del af bearbejdningen af elevernes oplevelser med uddannelse og arbejdsliv besvarer eleverne et spørgeskema. Der er både spørgsmål, hvor eleverne med et kryds skal angive deres svar. Fx: Har du fået et andet syn på erhvervsuddannelser? Hvor svarmulighederne er hhv. Slet ikke, lidt, noget, meget.

Ligesom der er spørgsmål, hvor eleverne har mulighed for at skrive tekst. Fx: Hvad gjorde indtryk på dig ved din kontakt til erhvervsuddannelsen?

Der er også sendt et spørgeskema til elevernes forældre, som er udformet på samme måde, men dog med andre spørgsmål.

Kvalitativ evaluering

Den kvalitative evaluering har overvejende haft fokus på bearbejdningsaktiviteterne. Skovhus har observeret bearbejdningsaktiviteterne og i den sammenhæng talt med nogle af eleverne og de professionelle, der gennemførte aktiviteten. Skovhus tog observationsnoter undervejs. Umiddelbart efter hver observation gennemgik Skovhus observationsnoterne og udfoldede disse så detaljeret som muligt efter hukommelsen. Trods det, at feltnoterne således blev produceret i forskellig tidsmæssig afstand fra det, de beskrev, var de færdiggjort maksimalt 24 timer efter observationerne. Feltnoterne har den afgørende funktion at fastholde erindringen om, hvad der foregik i bearbejdningsaktiviteterne.

Rammesætning af vidensnotatet

Unge i praksis strækker sig over perioden 2019-2022. Nærværende vidensnotat er udarbejdet i februar 2022 og formidler en del af de foreløbige evalueringresultater. Mange af de indsigter, som projektet allerede har bidraget til, præsenteres således her, så de kan inspirere ind i det fortsatte arbejde med at udvikle, afprøve og evaluere sammenhængende karrierelæringsaktiviteter for børn og unge i grundskolen. Vi håber også, at den viden der er genereret i projektet kan inspirere ind i andre sammenhænge, hvor forskellige parter arbejder sammen om at understøtte børn og unges horisontudvidelse og mulighedsbevidsthed omkring uddannelse og arbejde.

Ændret syn på erhvervsuddannelser - kvantitative resultater

I Unge i praksis har eleverne besvaret evalueringsspørgsmål skriftligt. Vær opmærksom på, at de resultater der præsenteres i tabellerne nedenfor ikke omfatter alle elevernes besvarelser. De indikerer således en tendens.

Spørgsmål: Har du fået et andet syn på erhvervsuddannelser?

	Antal	Procent
Ja (lidt, noget, meget)	373	85%
Slet ikke	65	15%
I alt	438	100%

Spørgsmål: Er dit syn på erhvervsuddannelser blevet mere positivt eller mere negativt? – af dem der angiver at have fået et forandret syn

	Antal	Procent
Mere positivt	311	83%
Mere negativt	54	14%

Elevernes indtryk – kvalitative resultater

I Unge i praksis har eleverne besvaret evalueringsspørgsmål skriftligt. Disse svar er analyseret og præsenteres nedenfor med præsentation af nogle repræsentative elevudsagn.

Eleverne har svaret på 'Hvad der har gjort indtryk på dig ved din kontakt til erhvervsuddannelsen?' Eleverne svarer i deres besvarelser både på, hvad der har gjort indtryk på dem i deres kontakt med erhvervsuddannelsen og med praktikvirksomheden. Besvarelserne retter sig således ikke kun mod erhvervsuddannelsen, selvom det er sådan spørgsmålet lyder. Elevernes svar er analyseret og kategoriseret i nedenstående kategorier.

Indsigt i ældre unge/voksnes begrundelser for deres valg af uddannelse og job

Flere elever fremhæver, at det har gjort indtryk på dem at høre ældre unges og voksnes begrundelser for de valg de har truffet omkring uddannelse og arbejde. En elev formulerer det således 'Det gjorde indtryk på mig,

da værterne fortalte om, hvorfor de har valgt denne uddannelse hvor de rent faktisk kan gøre det som de virkelig brænder for.'

Udvidet perspektiv på muligheder i erhvervsuddannelserne og faglærte jobs

For nogle elever var det en øjenåbner, at der er andre uddannelsesmuligheder end de gymnasiale uddannelser, og at disse vælges af mange. En elev skriver fx 'Det jeg synes, der var det overraskende var, da mange havde valgt den retning i stedet for en gymnasial.'

Flere elever angiver, at de gennem Unge i praksis har fået indsigt i erhvervsuddannelsernes bredde og specialområder. En elev fremhæver fx at have fået øje på 'at der er så mange forskellige uddannelser at vælge imellem ind for det samme område'. Mange elever fremhæver, at de har fået et udvidet perspektiv på de muligheder, en erhvervsuddannelse kan give, og som der kan være i faglærte jobs – 'der var så meget spændende informationer og vildt mange muligheder' og 'man kan arbejde med mange ting, når man er færdig med uddannelsen' og 'du ikke behøver at havde det samme job hele livet igennem.'

Flere elever nævner, at det gjorde indtryk på dem, at nogle af eleverne på erhvervsskolerne er ældre end de havde forventet. Nogle elever forbinder dette med livslang læring. En elev siger fx 'Jeg lagde mærke til, at der ikke var mange unge på erhvervsskolen, og at der var flere, der først fandt ud af hvad de ville være senere'. Og nogle af eleverne fremhæver, at de er blevet opmærksom på, at 'du kan tage en uddannelse lige meget hvor gammel du er'. Andre elever forholder sig til aldersforskellen på den måde, at de hæfter sig ved, at eleverne på erhvervsskolen ser ud til at være en del ældre end de selv vil være, når de går ud af 9. eller 10. klasse.

Erhvervsskolen

At komme på besøg på erhvervsskolen gør indtryk på eleverne fra 7. klasse. Mange er imponerede over faglokalerne, og fremhæver fx at 'maskinerne gjorde et stort indtryk på mig', ligesom fællesfaciliteterne gør indtryk, en elev nævner fx at 'at de har et bibliotek med kun fagbøger'.

Det gør indtryk at være på udebane. Mange nævner, at 'skolen er utrolig stor' og at det var 'svært at finde rundt på skolen'. Flere bemærker også kantinens retter.

At være på besøg på erhvervsskolen giver et indtryk af stemning og omgangsformer både blandt eleverne og blandt elever og lærere. Mange bemærker, at eleverne på den besøgte erhvervsuddannelse ser ud til at have det godt med hinanden. En 7. klasse elev formulerer det fx således 'og så havde de alle sammen det rigtigt godt på den måde, at de sad og grinede sammen.' Når stemningen ikke er god gør det ligeledes stort indtryk. Nogle af 7. klasse eleverne fremhæver, at de havde overværet, at nogle eud-elever talte grimt til hinanden – 'Det var ikke så fedt, at de stod og skældte ud på hinanden'.

Flere elever fremhæver erhvervsskolelærerne. Eleverne hæfter sig ved, at 'de var glade og i godt humør', 'de ville rigtig gerne hjælpe os, og de var gode til at hjælpe os med de ting, vi havde brug for hjælp til', 'de var virkelig gode til at lytte til dine ideer og hvad du havde at sige' og endelig bliver det fremhævet, at lærerne elsker at få spørgsmål'.

Mange elever oplever at besøget på erhvervsuddannelsen og de minipraktikforløb, de har deltaget i, har givet dem en indsigt i 'hvordan det er at tage en uddannelse, og hvordan det er efter folkeskolen.'

Arbejdsformer i erhvervsuddannelser

Mange elever fremhæver, at de gennem projektet har fået indsigt i arbejdsformerne i erhvervsuddannelserne. Eleverne nævner fx, 'at man arbejder meget mere med sine hænder end jeg havde regnet med', 'det var ikke bare skole men også praktiske opgaver', 'vi skulle bevæge os nogle gange, og vi havde meget mulighed for at sige noget i timerne.' 'Jeg troede kun, det var i et klasselokale, men det er mere ude.' Nogle elever fremhæver de kreative aspekter i den besøgte uddannelse, fx 'jeg kunne godt lide at vi fik mange muligheder. De satte nogle rammer, men ikke så mange at fantasien ikke kunne sættes i gang.'

Nogle elever sammenligner de arbejdsformer de mødte på erhvervsskolen med deres erfaringer fra folkeskolen og nævner, at 'læremetoden er anderledes end på folkeskolen.' Ligesom nogle elever reflekterer over hvad de selv synes om disse arbejdsformer: Eksempelvis at det 'var sjovt at lave noget andet end at skrive i et hæfte' og 'at erhvervsuddannelsen er sjovere end folkeskolen'. Mens andre elever nævner, at de ikke synes, at de praktiske arbejdsformer er tiltalende for vedkommende selv.

Nogle elever fremhæver i forbindelse med, at de har fået en øget indsigt i erhvervsuddannelsernes diversitet, at de har fundet ud af, at der også er erhvervsuddannelser, hvor man ikke bruger sine hænder og krop så meget som forventet, fx skriver en elev, at 'jeg har indset, at det ikke kun er en ting man laver. Man kan godt lave flere ting, som nødvendigvis ikke er lige så meget med hænderne'.

De konkrete opgaver

Mange elever fremhæver, at det var sjovt at prøve noget andet 'end vi plejer' og sjovt at have 'en anderledes skoledag'.

Mange elever forholder sig til de konkrete opgaver, de arbejder med i forløbet, både på erhvervsskolen og i virksomheden.

Nogle elever synes, at de opgaver de arbejdede med, var sjove og interessante, mens andre oplevede opgaverne kedelige og monotone, fx skriver en elev, at 'det blev kedeligt i længden, fordi vi lavede mange af de samme ting igen og igen i tre dage uafbrudt' og en anden oplever opgaverne kedelige 'fordi vi ikke blev vist noget, vi skulle bare lave noget der hvor de manglede arbejdskraft.' Andre elever oplever en større variation i de opgaver de møder, og fremhæver også betydningen af at forstå hvorfor den konkrete opgave skal laves. En elev skriver fx 'De tog godt imod mig, og jeg blev sat til mange opgaver, og de forklarede hvad de lavede og hvorfor de lavede det de lavede.'

For nogle elever bidrager de erfaringer, de gør sig med opgaverne de bliver stillet, til, at de bliver mere bevidste om eller får nye perspektiver på, hvad de kan lide. 'Jeg har lagt mærke til, at hvis man kan lave noget med kroppen, går tiden meget hurtigere og ikke lige så langsomt, men hvis man laver noget kedeligt og noget som ikke interesser en er det spild af tid og dagene bliver lange...'. Nogle elever fremhæver det som positivt, at de var udenfor hele dagen 'Det var fedt at være udenfor hele dagen', mens andre elever sætter pris på 'at det var indenfor og det var sjovt'. På nogle elever gør det indtryk at gøre sig erfaringer med praktisk arbejde: 'jeg har aldrig rigtig kunne lide at lave praktiske ting, men det har jeg fået et andet syn på nu'. Ligesom arbejdet med værktøj gør indtryk andre: 'Jeg kunne godt lide at bruge mine hænder og arbejde med værktøj'. Andre elever er mindre tiltalt af det praktiske, fx skriver en elev: 'Altså det lyder sjovt, hvis man godt kan lide de ting de laver, men jeg er eksempelvis ikke så glad for at blive beskidt, så derfor er det ikke noget for mig'.

At være på en arbejdsplads

Elevernes besøg på virksomheder gør indtryk på forskellig måde.

På nogle elever gør det indtryk at se medarbejdernes engagement og fremhæver 'deres dedikation til deres arbejde'. Mange elever fremhæver det indtryk de har fået af stemningen på arbejdspladsen og 'det kollegiale fællesskab'. Eleverne skriver fx 'Det, der gjorde indtryk på mig, var, at alle behandlede hinanden lige. De var meget venlige og gode til at lære fra sig.' 'Jeg fik indtryk af, at de snakkede sammen om hvad de skulle lave, inden de begyndte med at male eller sæt filter på muren.' 'Kokke er virkelig venlige mod hinanden, og det er ikke ligesom i Masterchef og Hells Kitchen osv. hvor de råber ad hinanden.' Og 'alle var meget imødekommende, og det virkede som om, at deres arbejdsplads havde det virkelig godt sammen socialt'. En elev fremhæver, at 'det er fedt, at de snakker om tingene og kan hjælpes ad, hvis de f.eks. mangler noget eller bare har brug for hjælp.'

Nogle elever hæfter sig ved arbejdstempoet og mængden af ting, der skal gøres. Eleverne fremhæver 'hvor meget medarbejderne arbejdede og hvor hurtigt det hele skulle laves'. 'De har virkelig travlt, men de har det også sjovt, selvom de laver mad.' Nogle elever lægger også mærke til, at 'man ikke altid havde travlt men at det også godt kunne være hyggeligt'.

Nogle elever erfarer, at 'det er hårdt at arbejde hele dagen, når man skal gå så meget, og man skal have styr på ret meget.' Nogle elever får øje på noget af det, det kræver for at være på en arbejdsplads og skriver bl.a. 'Man skal kunne sætte sig selv i gang. At arbejde selvom der ikke er nogen der holder øje med en.' Og man skal 'Tage ansvar og turde at gøre noget.'

Nogle elever fremhæver, at det var spændende at prøve at 'komme om bagved', hvor man almindeligvis ikke har adgang og 'slet ikke måtte komme ind' og se 'hvordan det så ud der, hvor kunden ikke kunne se. Alle personalerummene.' Lige som en elev fremhæver, at 'jeg synes, at lagerrummet var meget spændende'.

Mange elever oplever at have lært noget om hvad der konkret laves på en arbejdsplads 'det var rigtig hyggeligt og man lærte hvad de faktisk laver'. En del elever oplever at have fået en indsigt i arbejdslivet, som de ikke havde før og skriver eksempelvis 'jeg har lært noget om, hvordan der er nogle der arbejder', 'jeg har lært hvordan det er at arbejde' og 'jeg har en ide om, hvordan det er at komme ud i arbejdsmarkedet'. Nogle forbinder deres oplevelser til forældres arbejdsliv, en elev formulerer det således 'det gav mig et indtryk af min fars arbejdsdag' og en anden elev er gennem forløbets aktiviteter begyndt at 'tænke meget mere på, hvordan mine forældre har det, når de arbejder. Så jeg prøver at hjælpe dem.'

At blive mødt som en potentiel medarbejder/elev

En del elever fremhæver, at det gjorde indtryk på dem at blive mødt med tillid og som potentielle fremtidige elever eller medarbejdere. Det gjorde indtryk på eleverne, hvordan de blev mødt både på erhvervsskolen: 'at vi blev taget godt imod som om vi også studerede på skolen', 'at medarbejderne på erhvervsskolen hilste meget pænt på en, og snakkede til en som om man hørte til der'. Og hvordan de blev mødt på virksomheden: 'Det gjorde også et stort indtryk på mig, hvordan de snakkede til os, og behandlede os. Det var ligesom vi faktisk arbejdede derude' og 'de havde tillid til, at vi ikke ville smadre noget' og 'lod os lave mad'.

Organisering – er der styr på det?

Organiseringen af besøg på erhvervsskolen og i praktikvirksomhederne har stor betydning og gør stort indtryk på eleverne. At være ventet, blive godt modtaget og opleve, at der er en meningsgivende plan for besøget har stor betydning for eleverne. En skriver fx 'jeg tror, at det der gjorde mest indtryk på mig var, at de var så klar på at vi kom, og havde ting som vi skulle lave.'

Ligesom det gør stort indtryk på de elever, der oplever det modsatte: 'Jeg syntes, at det gjorde indtryk på mig hvor lidt viden de havde om, at vi kom og hvad vi skulle lave', 'de havde ikke forberedt noget for os, og hende vi skulle i praktik hos kom 1,5 time for sent. Desuden havde de slet ikke forventet, at vi ville komme'. 'Jeg synes, at virksomheden ikke gjorde det spændende og lærerigt for os praktikanter. Vi fik ingen teori og virksomheden var uforberedt.' Jeg fik det indtryk, at de ikke havde styr på ret meget. De glemte os den første dag, og den anden dag var der en lærer som ikke var informeret om at vi var der og derfor kunne vi ikke lave noget i de timer.'

Det træder frem på tværs af materialet, at når elever får oplevelser af, at erhvervsskolen eller praktikvirksomheden ikke var forberedt eller havde glemt eleverne, så kan det smitte negativt af på deres opfattelse af den pågældende erhvervsuddannelse, erhvervsuddannelserne bredt set eller erhvervet. Eleverne ser det ikke kun som forbundet med den konkrete situation.

Afklaring ift. fremtidig uddannelse og perspektiver på hvad man gerne vil

For en del elever har forløbet bidraget til, at de er kommet til at tænke på et fremtidigt uddannelses- og arbejdsliv.

For nogle elever har forløbet bidraget til en afklaring ift. uddannelsesvalg og beskæftigelse. Nogle nævner, at de oplever sig afklarede ift. en konkret uddannelse. Nogle opdager noget gennem forløbet som de får lyst til at arbejde med fremadrettet. En skriver fx 'Jeg synes, det var spændende, og jeg kunne godt tænke mig at arbejde med business' og en anden 'jeg blev meget glad for arbejdet, og nu har jeg en tanke om at jeg gerne vil være anlægsgartner.' Andre elever havde i forvejen gjort sig tanker om uddannelsesvalg og fik dette bekræftet gennem forløbet, som denne elev, der gerne vil være tømrer: 'Jeg var glad for at jeg skulle ud til dem, fordi jeg vil gerne være tømrer så det var perfekt'.

Afklaringen kan også handle om, at eleven retter sig mod en gymnasial uddannelse. En elev skriver fx 'at jeg har fundet ud af hvilken uddannelse jeg ikke vil have. For jeg har været meget i tvivl om, om jeg skulle have en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse. Og nu har jeg så fundet ud af, at en gymnasieuddannelse er mere mig.'

For andre handler afklaringen om arbejdsformer på den uddannelse, de ønsker efter grundskolen. Eksempelvis skriver en elev, at 'jeg er helt klart mere afklaret på mit studievalg. Jeg synes, man lærer bedre på den måde [på en erhvervsuddannelse] i stedet for at sidde og læse og regne hele tiden.' Ligesom de erfaringer eleverne gør sig gennem forløbet giver anledning til, at nogle elever reflekterer over ønsker til et fremtidigt arbejde: 'Altså de forhold, de har på arbejdspladsen er virkelig gode, og det vil jeg også gerne have, men jeg vil meget hellere arbejde sammen med nogen på en arbejdsplads end alene, som de gør der hvor jeg var i praktik.'

For nogle af eleverne har tankerne om et fremtidigt uddannelses- og arbejdsliv ført til usikkerhed. En skriver fx: 'jeg har meget mindre lyst til at tage en uddannelse, da det her har gjort mig mere i tvivl'

Læring i skolen har betydning ind i det besøgte

Nogle af eleverne nævner, at de gennem forløbet har fået indsigt i, hvordan den viden de erhverver sig i skolen, har betydning på den besøgte uddannelse eller i praktik. En skriver fx, at 'man skal være god til matematik i arbejdet' og en anden fremhæver, at 'engelsk er vigtigt'. For nogle giver forløbet anledning til at forholde sig til egne kompetencer, og en skriver fx 'jeg vil gerne være bedre til biologi'.

Tiltro til at tiden efter grundskolen med uddannelse og arbejde kan blive god

For nogle elever bidrager forløbet til en øget tiltro til, at uddannelse og arbejde kan være interessant og håndterligt. En skriver fx: 'jeg troede at det ville være en hård oplevelse [at besøge erhvervsuddannelsen og være i praktik], men det var det stik modsatte, og det fik mig til at se frem til det.' For nogle elever bidrager forløbet til en tiltro til at kunne magte en fremtidig uddannelse. En skriver fx: 'jeg kan mere end jeg troede' og en anden: 'jeg kan følge med'. Ligesom en elev skriver, at 'det er blevet mere positivt fordi jeg har fundet ud af, at der er så mange andre uddannelser, jeg kunne være god til'.

Opdagelse af at der ligger meget mere bag uddannelsen og jobbet end forventet

Nogle af eleverne fortæller, at de er overraskede over, hvor meget viden og kompetence der ligger bag den besøgte uddannelse og praktikjobbet. De fremhæver på forskellige måder, at det gjorde indtryk på dem: 'hvor meget det faktisk kræver af en, og hvor meget skal kunne'. Flere nævner, at de har opdaget, at 'det ikke rigtig var, som man tror det er. Jeg troede selv, at det var nemt, men det var faktisk sværere end jeg troede, det ville være'. 'Jeg vidste virkelig ikke, hvor meget arbejde det krævede' og 'der er mange flere ting som foregår rundt omkring på stedet, som man ikke anede før'. En elev udfolder dette og skriver, at 'jeg er overrasket over, at man selv skulle lave de ting, man skulle bruge. Jeg troede, at man fik leveret de varer man skulle bruge, altså jeg troede, at alt var lavet for en, men det skulle man altså selv gøre.'

Erhvervsuddannelser og faglærte jobs er mere krævende end nogle troede

Flere elever fortæller om indtryk af, at de besøgte uddannelser og jobs er mere krævende end de forventede. Mange beskriver en øget indsigt i 'hvor meget der endelig ligger bag faget' og flere konkretiserer dette ift. de besøgte uddannelser og praktikjobs, fx: 'jeg har fået indtrykket af, at gartnerkarrieren er meget hårdere end man tror', 'hvor meget der skal til for at styre en butik', 'at der er mange ting, man skal kunne for at være i business branchen' og 'at det ikke var så nemt at være elektriker som jeg troede'. En elev fremhæver, at 'der skal mere tankegang ind i praktisk arbejde end man forventer'. Og en anden adresserer myter om erhvervsuddannelser og skriver: 'altså jeg tror at der er den der myte om, at erhvervsuddannelser er til de ufaglærte, og det er det bare slet ikke. Jeg tror, det er tværtimod, at det er mere svært at have gøre med erhverv fordi der skal man kunne det dobbelt (både fysisk og psykisk).

Indsigt i vilkår

Flere elever nævner, at de gennem forløbet har fået indsigt i nogle vilkår omkring de besøgte erhvervsuddannelser og praktikjobs, som har gjort indtryk på dem. Flere elever forholder sig til lønforhold og arbejdsvilkår. En elev, der har besøgt sosu-området, skriver fx, at det gjorde indtryk, 'at man ikke fik så meget løn'. En anden hæfter sig ved både arbejdstider og løn og skriver, 'jeg blev lidt overrasket over, hvor længe kokke skal arbejde, og hvor lidt de bliver betalt for det.'

Opsamling på indtryk

Eleverne har gennem deres interaktioner med erhvervsuddannelser og virksomheder fået en righoldighed af indtryk. Vejleder og lærer kan i forbindelse med tilrettelæggelse og gennemførelse af bearbejdningsaktiviteter forholde sig til, hvordan potentialerne i elevernes righoldige erfaringer udnyttes til at facilitere elevernes karrierelæring.

Elevernes udsagn om hvorvidt og i givet fald hvorfor de har ændret syn på erhvervsuddannelserne – kvalitative resultater

En stor del af eleverne oplever, at de gennem forløbet har fået et andet syn på erhvervsuddannelserne og at deres syn er blevet mere positivt. En mindre del af eleverne har fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelserne gennem forløbet. Og en lille gruppe angiver, at deres syn på erhvervsuddannelserne er uændret. Nedenfor præsenteres evalueringsresultaterne med inddragelse af nogle repræsentative udsagn fra eleverne, der begrundet elevernes oplevelser af et ændret syn.

Ændret syn i en positiv retning

En del elever peger på, at de ikke kendte så meget til erhvervsuddannelserne før forløbet. En skriver fx: 'jeg viste ikke rigtig hvad det var. Jeg troede det var noget kedeligt noget, nu synes jeg det lyder spændende' og andre elever skriver, at 'det var meget andet end jeg troede. På en god måde' og 'Jeg forstår bedre de forskellige uddannelser'. Ligesom en elev skriver, at 'nu hvor jeg har oplevet, hvad de laver, har man lidt mere respekt for dem'. Flere angiver, at de med forløbet har fået et udvidet perspektiv på diversiteten i erhvervsuddannelser 'Jeg troede kun, det var håndværksuddannelser, men det ved jeg nu at det ikke er' og 'Der er virkelig mange erhvervsuddannelser. Man kan blive hvad man har lyst til, for der er til enhver interesse'. Ligesom mange har fået et udvidet perspektiv på de muligheder, en erhvervsuddannelse kan give. De nævner at have fået indsigt i, at 'man kan blive mange flere ting end jeg troede' og at 'jeg troede ikke at de havde sådan nogle fede muligheder'. Nogle fremhæver lønnen: 'Det er blevet mere positivt, da man tjener godt'. At få kendskab til erhvervsskoleelevers og faglærtes begrundelser for deres valg og deres syn på deres uddannelse og job gør et positivt indtryk på flere elever. Fx 'Det er blevet mere positivt på den måde, at mange har valgt den vej, fordi de synes, det var interessant, og ikke fordi de ikke havde noget andet at gøre.' Ligesom en anden elev skriver 'Jeg synes ikke, at det er det, jeg skal, men når jeg ser, hvor glad håndværkerne er for deres arbejde, kan man godt komme til at tænke over tingene lidt mere.'

Flere knytter et mere positivt syn på erhvervsuddannelserne sammen med de erfaringer, de har gjort sig med arbejdsformerne: 'Jeg fandt ud af, at det godt kan være sjovt at bruge hænderne'. 'Fordi at man oplever mere når man selv er ude og opdage i stedet for at sidde på sin numse og høre det. Det var sjovere end jeg troede og svære end jeg troede'. Nogle fremhæver, at de har fået øje på, at man arbejder med hele kroppen i erhvervsuddannelser og faglærte jobs – både hovedet og resten af kroppen – at 'man også skal kunne bruge sin hjerne' og 'jeg føler, at det er sjovere, at man skal bruge andet end bare sin hjerne'. Nogle fremhæver praktikmulighederne 'Fordi jeg kan se, at erhvervsuddannelser er meget mere spændende end jeg troede, fordi man kan få lov at komme i praktik.' Og en anden skriver: 'Det er sjovere fordi ofte kan man blive mere selvstændig.'

Flere adresserer 'det boglige'. Nogle fremhæver det som positivt, at 'det er fedt at der ikke er så meget bogligt,' og forbinder dette til de varierede arbejdsformer. Mens andre fremhæver det som positivt, at erhvervsuddannelsen er mere boglig end de antog: 'Jeg troede ikke, der var så meget bogligt,' og forbinder dette til uddannelsernes teoretiske niveau.

Nogle elever begrundet deres mere positive syn på erhvervsuddannelserne med, at de har fået et andet indtryk af eleverne på erhvervsuddannelserne, end de havde forventet, fx 'jeg troede, at de var nogle lidt mere hårde typer, men de er helt normale mennesker'.

Nogle elever knytter deres øgede positive syn på erhvervsuddannelserne med uddannelsernes samfundsmæssige betydning, fx 'det er mere positivt fordi, at jeg kan se hvor vigtige erhvervsuddannelser

faktisk er', og 'jeg synes mit syn er mere positivt, fordi det er fedt, at vi har så mange, der vil ændre på verden og gider at bruge deres kræfter til os der ude.'

Nogle elever kobler et ændret syn på erhvervsuddannelserne til, hvorvidt de selv forestiller sig at vælge en erhvervsuddannelse eller ikke. Hvis eleven nu i højere grad ser det som en mulighed for sig selv at vælge en erhvervsuddannelse, angiver de at have fået et mere positivt syn på erhvervsuddannelsen, fx disse elever: 'Før tænkte jeg ikke så meget over det, men nu overvejer jeg det meget mere, fordi jeg synes det lød spændende og det var meget hyggeligt og sjovt', 'Jeg havde bare mest tænkt på gymnasiet efter 9. og ikke så meget på alle de andre muligheder' og 'Jeg elsker at være i gang, og jeg bliver mere frisk, når jeg arbejder udenfor'. Og hvis eleven omvendt ikke forestiller sig at vælge en erhvervsuddannelse angiver de, at deres syn er blevet mere negativt.

Andre elever skelner mellem deres syn på erhvervsuddannelserne og det uddannelsesvalg, som de selv forventer at tage, fx skriver en elev: 'Det lyder meget fedt selvom det stadig ikke er noget jeg vil'. Og en anden elev skriver om et ændret syn i positiv retning: 'Fordi det virker sjovere, jeg tror ikke jeg vil gå i den retning, men det virker mere som en rigtig mulighed end før.' Nogle elever synes, erhvervsuddannelsen ser interessant ud men er fast besluttet på noget andet. Eksempelvis denne elev 'Jeg vidste ikke, at der var noget der hed erhvervsskoler før det her forløb. Jeg kunne godt tænke mig at lave noget med mine hænder i stedet for bare at side og lave lektier, men jeg vælger nok alligevel en stx, da jeg har en fast tanke om, hvad det er jeg vil i min fremtid'.

Nogle elever angiver, at de i forløbet er blevet opmærksomme på adgangs begrænsninger. En elev skriver fx 'det er måske gået op for mig, at det kan være svært at komme ind på nogle uddannelser'.

Nogle elever knytter deres ændrede syn på erhvervsuddannelserne i positiv retning med, at de har været glade for at deltage i Unge i praksis-forløbet. Fx formuleret således: 'Fordi jeg synes, det er fedt at prøve en erhvervsuddannelse, så man kan finde ud af hvordan det føles at have en erhvervsuddannelse' og 'fordi man har set, hvad de voksne laver, når de er på arbejde, og det ser spændene ud'.

Ændret syn i en negativ retning

En mindre andel elever angiver, at de gennem forløbet har fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelserne. Nogle forbinder som nævnt dette med, at de ikke selv ønsker at vælge en erhvervsuddannelse. Andre begrundes deres ændrede syn i mere negativ retning med, at de her erfaret, at erhvervsuddannelsen 'er svære end skolen' og 'svære end jeg troede'.

Nogle synes, det var kedeligt at være på besøg på erhvervsskolen og/eller at være i praktik, fx udtrykt således: 'fordi det er meget kedeligt bare at gøre det to dage, så jeg kan slet ikke tænke tanken at skulle gøre det resten af livet,' ligesom en anden elev angiver, at 'det interesserer mig overhovedet ikke'. Nogle nuancerer deres udtalelse og skriver: 'Jeg var på ingen måde interesseret i hvad vi lavede, men til en vis grad handler det mere om mig, end det gør om erhvervsuddannelser.'

Nogle elever synes, det var hårdt at være på besøg på erhvervsskolen og være i praktik og reflekterer over om det måske er fordi, de er så unge eller om det fortsat vil opleves sådan. Fx skriver en elev: 'Fordi det er hårdt, men jeg ved ikke, hvordan det bliver, når man bliver ældre'.

Nogle elever har gennem forløbet fundet ud af, hvad de ikke bryder sig om, fx: 'jeg kan ikke så godt lide at være i kontakt med gamle mennesker', herunder også hvilke arbejdsformer der tiltaler dem eller ikke, fx: 'jeg synes, at det er blevet værre fordi man skal bruge sine hænder så meget', og giver dette som begrundelse for, at deres syn på erhvervsuddannelserne er blevet mere negativt. Nogle elever er i den forbindelse

opmærksomme på, at de i forløbet kun har besøgt én erhvervsuddannelse og én virksomhed, og således kun har et lille grundlag at vurdere erhvervsuddannelser ud fra, men ikke desto mindre har det betydning når det besøgte er noget, man ikke bryder sig om. En elev skriver fx, at synet på erhvervsuddannelser 'er blevet negativt fordi jeg kun så ét arbejdssted, og det var noget; som jeg ikke kunne lide'.

For nogle 7. klasseelever fremstod erhvervsuddannelserne mindre seriøse end ønsket, fx: 'jeg synes ikke, at det blev taget særligt seriøst hverken af lærer eller elever, selvom at de arbejder mere selvstændigt end os i folkeskolen.'

For mange af de elever, der oplevede 'at der ikke var styr på det' i forløbet, smitter det negativt af på deres syn på erhvervsuddannelserne. Det samme gør sig gældende, når opgaverne ikke gav mening for dem. En elev skriver fx: 'Vi blev også sat i ugyldigt arbejde, fordi da vi skulle til at skovle sten sammen, kom de bare og fjernede det med en stor gravko' mens andre oplever, at de var 'billig arbejdskraft' i praktikvirksomheden.

For nogle elever har forløbet ført til en oplevelse af manglende overblik over uddannelsesmuligheder: 'Jeg synes, det er blevet meget forvirrende med alle de uddannelser' ligesom forløbet for nogle har bidraget til, at tanken om tiden efter grundskolen er blevet mere nærværende. Nogle oplever, at dette er skræmmende. Fx skriver en elev som begrundelse for et mere negativt syn på erhvervsuddannelserne: 'fordi det er blevet mere alvorligt'.

Uændret syn på erhvervsuddannelserne

En mindre andel elever angiver, at de gennem deres deltagelse i Unge i praksis ikke har ændret deres syn på erhvervsuddannelserne i hverken positiv eller negativ retning. Fx: 'Det var det samme, som jeg troede' og 'Mit syn er ikke ændret så meget, men jeg har dog fået en bedre forståelse af, hvad det vil sige'.

Opsamling på ændret syn på erhvervsuddannelserne

Evalueringen viser, at de fleste elever har fået et mere positivt syn på erhvervsuddannelserne, mens en mindre andel har fået et mere negativt syn eller uændret syn på erhvervsuddannelserne. Som det fremgår af ovenstående er en del af begrundelserne for et ændret syn knyttet til de indtryk, som eleverne oplever at have fået gennem forløbet. Det er værd at hæfte sig ved, at det ud af mange af elevernes begrundelser kan læses, at forløbet har bidraget til karrierelæring forstået som erfaringsdannelse og refleksion over uddannelse, arbejde og sig selv ift. hertil. Fx har nogle elever angivet et mere negativt syn på erhvervsuddannelserne, fordi de oplever de mange uddannelsesmuligheder uoverskuelige. Dette kunne også betragtes som naturligt i et første skridt mod at forholde sig til de uddannelsesmuligheder der findes – og altså ikke et negativt udkomme af projektet.

Det fremtræder tydeligt, at oplevelser med at der 'ikke er styr på' organiseringen af forløbet eller oplevelsen af, at nogle ikke taler til hinanden i en ordentlig tone gør et stort negativt indtryk på eleverne, og at de kobler dette til erhvervsuddannelserne mere generelt.

Talt med forældre

Mange elever angiver at have talt med deres forældre om forløbet. Mange taler med forældrene om, hvad eleven og klassen konkret har lavet, og eventuelt produceret i forløbet i kontakten med erhvervsuddannelse og praktikvirksomheden, og om hvad der har gjort særligt indtryk. En elev skriver fx at vi har talt om 'menneskerne på arbejdspladsen, hvordan miljøet var, hvad jeg lavede, kommunikationen, vareopsætningen, tilbudsvare, udstillinger som et eksempel' og en anden elev har talt med sine forældre 'om baglokalerne og om hvad jeg har gjort i løbet af dagen. Jeg har også vist dem mit arbejdstøj'.

I nogle forløb havde eleverne besøg på skolen af lærere fra erhvervsuddannelserne og medarbejdere fra praktikvirksomheden og arbejdede med praktiske opgaver på skolen. Nogle elever og forældre går hen på skolen og ser de produkter, eleverne har arbejdet med. Fx skriver en elev: 'Vi talte om der hjemme, hvad klassen havde lavet, og jeg gik også op på skolen med dem for at vise det vi havde lavet'.

For nogle elever og forældre har forløbet befordret samtaler om 'hvordan det var at prøve noget nyt' og at forløbet gav 'gode erfaringer som kan bruges i fremtiden'. Forløbet har også befordret samtaler om uddannelser. Fx 'at man ikke behøves at gå på nogen form for gymnasium' ligesom forløbet for nogle gav anledning til at tale om erhvervsuddannelserne: 'vi har talt om forskellige eud og eux uddannelser', 'hvad der er godt ved at tage en eud og eux,' ligesom flere har drøftet hvilke uddannelser man kan tage på den konkrete erhvervsskole, som eleven har besøgt. Nogle elever har sammen med deres forældre talt om, hvorvidt eleven på sigt kunne tænke sig at arbejde i det besøgte job: 'Om det kunne være interessant at have det som job' og 'hvad der interesserer mig'. Ligesom familier har drøftet 'hvilke muligheder der er at gå, hvis man vælger de forskellige jobs', og at et job kan indbefatte andre arbejdsopgaver end dem, som man præcis er uddannet til, fx at en pædagog også kan gøre rent.

Dårlige oplevelser i forløbet fylder meget for eleverne, og mange har drøftet dette med deres forældre. Fx skriver en elev, at vi har talt om 'at det var kedeligt', og en anden fortæller, at 'vi har snakket om hvor dårligt de opførte sig over for os, vi måtte ikke få nogle pauser, de forklarede ikke særlig godt hvad vi skulle, det virkede som om de ikke havde lyst til at få os på besøg, og de satte os til noget som vi ikke må som unge.'

Forældreudsagn

En udfordring i Unge i praksis har været at få forældre til at besvare evalueringsskemaer omkring forløbet. Børn og forældre kan naturligvis have talt sammen i tilknytning til forløbet, selvom forældre ikke har udfyldt og indsendt evalueringsskemaet. Nedenfor er et sammendrag af forældrenes besvarelser og præsentationer af repræsentative udsagn.

Nogle forældre angiver, at deres barn var meget optaget af Unge i praksis. Fx skriver en forælder, at 'Min søn gik meget op i det, huskede mig på de forskellige for-møder op til praktikken'. Og mange forældre ser også selv positivt på forløbet, fx skriver en at 'jeg synes, det er en god måde at belyse de forskellige muligheder'.

En del af elevernes forældre angiver, at de har talt med deres børn om besøgene på erhvervsuddannelserne og praktikforløb. De har talt om, hvordan eleverne blev taget imod, hvad eleverne lavede, 'hvilke opgaver de blev sat til', 'hvad de "rigtige" medarbejdere" lavede', hvad der var godt/sjovt/interessant/spændende/kedeligt ved det, og 'om det var et rart sted, godt miljø'. Flere børn og forældre har talt om, 'hvordan det har været at stå op til et job', 'dagligdagen i et job', 'hvordan en hverdag er på en arbejdsdag', 'kollegialt samarbejde', 'oplevelser i samspil med de mennesker, der var på praktikstedet', 'egen indsats' og 'hvordan det har været at skulle have arbejdsopgaver, som han ikke havde prøvet før'. Andre temaer, der blev drøftet i familierne, var 'ansvarlighed, mødetider, uddannelsesmuligheder, lønniveauer, ønsker for fremtiden. Andre har talt om 'hvilket indtryk man giver andre, og hvordan man tager godt imod og lærer fra sig.' Der er også talt om 'muligheder hvis man ikke ved hvad man vil endnu' og 'hvordan man kan have en positiv indstilling og få det bedste ud af det, hvis man besøger noget, som man ikke interesserer sig for', 'overholde aftaler og udføre det arbejde, man er sat til' og 'hvordan jeg som forælder oplevede min praktik for mange år siden'. En forælder skriver, at barnet synes, at 'praktik var bedre end skole'.

Flere nævner, at 'vi talte om, hvor bredt et område det spænder sig over; hvor mange forskellige erhvervsuddannelser der er' og at deres barn har fået 'kendskab til uddannelser, hun ikke vidste fandtes', ligesom forældre og børn har talt om, at 'der er noget for enhver, og ikke kun dem som gerne vil være håndværkere (tømrer, murer osv.)'. For flere gav forløbet gav anledning til drøftelser af fremtidige uddannelsesvalg, og at det i den forbindelse 'er vigtigt at mærke efter hvad man selv har lyst til, og ikke bare følge strømmen. At alle ikke nødvendigvis har noget at bruge stx eller lignende til' og 'vigtigheden af at være åben for alle uddannelser'.

Nogle forældre oplever, at deres barn i forlængelse af forløbet begynder at gøre sig overvejelser over fremtidig erhvervspraktik, 'Hun er begyndt at tale mere om, hvad hun kunne tænke sig i sin kommende praktikperiode'.

Flere forældre angiver, at forløbet har bidraget til, at deres barn har fået øje for tiden efter grundskolen. En skriver fx: 'Jeg tror, den korte praktikplads har gjort ham en smule mere bevidst om, at der skal ske noget andet og åbnet op for en anden hverdag end den han kender' og en anden forælder skriver, at 'Vi har fået åbnet op herhjemme for skolegang /karakter, og det har været utrolig spændende'. En anden forælder fremhæver om sit barn, at 'Han var før sikker på, at vejen var til et højt betalt job, men har fundet ud af at man også skal kunne lide det man laver'. En anden familie har talt om 'vigtigheden af at tjene sine egne penge'. Andre nævner, at forløbet har givet anledning til at tale om, at 'hvis man skal have et spændende job så kræver det en indsats i skolen'.

Flere har talt sammen om niveauet på erhvervsuddannelsen, hvor flere angiver at de har fået indtryk af et 'højt niveau'.

Nogle forældre beskriver, at deres barn mødte et forløb, der var planlagt og med nogle opgaver, som eleven oplevede interessante, meningsfulde og håndterbare. Fx: 'Der var tid til ham i Vej og park – dagene var planlagt til min søn, og der var tid til, at han selv fik lov at prøve at slå græs osv.'

Kommentarer om uenighed i formålet med Unge i praksis samt kommentarer om lav kvalitet i organiseringen og indholdet af de opgaver eleverne får i forløbet fylder forholdsvis meget i forældreevalueringerne sammenlignet med hvad de fylder i elevbesvarelserne. Dette kan måske indikere, at nogle forældre ser evalueringsskemaet som en mulighed for at kommunikere dette til de parter, der er ansvarlige for projektet. Her er et sammendrag af kommentarer om dette:

Forældres forståelser af Unge i praksis' formål afspejler sig i forældrenes udsagn. En forælder skriver fx, at vi 'talte om det både før og efter praktikken, at det handlede om at se hvordan en arbejdsplads fungerer' og forælderen knytter således an til et horisontudvidende formål med forløbet. Et mindre antal forældre forstår formålet med Unge i praksis som, at formålet er, at eleven skal afklares omkring et uddannelsesvalg. En forælder skriver fx 'det er efter min opfattelse alt for tidligt for mit barn at skulle forholde sig til uddannelsesvalg. Det skaber unødige forventninger hos barnet selv om at skulle vide, hvad det vil. Kan det fodre den utilstrækkelighedsfølelse, som mange unge lider under i dag? For hvis skyld skal de unge i en så ung alder have fokus på uddannelsesvalg efter en ungdomsuddannelse?'. En anden forælder skriver, at 'Det er meget fint med muligheden for praktik, men det behøver ikke være så studie- og uddannelsesrettet, med mindre man har brug for at komme væk fra det boglige og tidlige over i en mere praktisk uddannelse for at trives.'

En forælder fremhæver, at det formål med Unge i praksis, som indikeres af de aktiviteter som eleven har deltaget i, er et andet end der kan læses ud af evalueringsskemaets spørgsmål, som retter sig mod at skabe nysgerrighed og horisontudvidelse omkring erhvervsuddannelser og faglærte jobs. Forælderen skriver, at 'Det er stort set kun ufaglærte jobs de unge har været ude i, så det er svært at tale om nye drømme i forhold til

arbejde, da kulturen i dag jo er fokus på uddannelse-uddannelse-uddannelse! Spændende håndværksfag og erhvervsarbejdspladser havde været meget mere inspirerende og i formålets ånd. Blev overrasket over formålene her i spørgeskemaet, for de passer ikke på det, som skete de dage.'

Nogle forældre fremhæver, at forløbets aktiviteter ville være mere relevante, hvis det knyttede tydeligt an til elevernes interesser og forventede fremtidige uddannelsesvalg. En forælder skriver fx: 'Der var slet ikke en rød tråd i den retning mit barn formentlig vil følge, altså langt fra relevant.'

Nogle kommentarer handler om praktikkens organisering og indhold. En forælder skriver 'praktikken var virkelig dårlig og uden noget som helst indhold fra arbejdsstedets side. Send ikke flere til den praktik'. En anden skriver, at 'praktikstedet var ikke forberedt på, at de skulle komme og opgaverne opfattedes som ekstremt ensformige og meget fysisk hårde'.

Nogle forældre peger på, hvordan disse oplevelser har betydning for deres barns indtryk af erhvervsuddannelsen eller det besøgte faglærte job, fx 'praktikoplevelsen var så ringe, at han afskar den type jobs', og 'Vi talte om, at det ikke var meget han fik ud af det, når de ikke var forberedt på, at han kom. Dernæst fik han fri efter 4 timer de første to dage og efter 1 time den sidste dag, da der ikke var noget og lave ud over at spise lidt kage. Dette forløb var spild af vores tid og han fik intet godt indtryk af erhvervslivet'. Når forældrene vurderer, at der er manglende kvalitet i forløbet, kan de opleve, at forløbet tager tid fra andre vigtige ting i skolen, en forælder skriver fx 'Og de skal så meget i 8. klasse, så tiden er så kostbar, så det giver endnu mindre mening.'

Flere forældre fremhæver, at stemningen på både erhvervsuddannelsen og i praktikken gør indtryk på deres barn – også selvom eleven selv er mødt positivt. En skriver fx, at 'de studerende kunne ikke lide at gå der - hvordan opfattes det som besøgende...?' og efterlyser at eleverne møder gode ambassadører for erhvervsuddannelsen og -skolen.

En del forældre angiver, at deres syn på erhvervsuddannelserne ikke er ændret igennem forløbet. De havde tidligere et positivt syn på erhvervsuddannelserne, og det har de fortsat.

Nogle forældre fortæller, at de har fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelserne, og særligt på nogle konkrete erhvervsskoler i nærområdet, gennem deres barns deltagelse i forløbet. Fx skriver en forælder, at 'Den lokale erhvervsskole levede op til at være dårligere end deres ry. Jeg var faktisk blevet præget af deres markedsføring til at tænke mere positivt om det, men oplevelsen af skole og skolepraktikstedet var ikke positivt og vil næppe tiltrække nogen. Man skal nok arbejde på at få ambassadører på stederne, som faktisk kan lide den uddannelsesvej'. En anden forælder skriver, at barnet er 'Skræmt langt væk', hvilket forælderen fremhæver som 'rigtig meget øv, da vi har brug for dem [faglærte] på min arbejdsplads'.

Rammesætning – den vigtige forberedelse og bearbejdning – kvalitative resultater

Både elevens og forældres udsagn retter sig primært mod elevernes deltagelse i besøget på erhvervsuddannelsen og erhvervspraktikken. Dette er naturligt da dette er 'det nye' eleverne møder. Disse besøgsaktiviteter bliver i projektet forberedt og bearbejdet. Dette sker med afsæt i en viden om, at forberedelse og bearbejdning af erfaringer på nuancerede måder er centralt i aktiviteter, der har som formål at bidrage til horisontudvidelse og øget mulighedsbevidsthed omkring uddannelsens og arbejdets verden. I dette afsnit er der fokus på denne rammesætning af de forskellige aktiviteter om uddannelse og arbejde som eleverne deltager i.

Læring er knyttet til menneskers aktive deltagelse og oplevelse af relevans

Mennesker deltager i aktiviteter – fx i Unge i praksis-aktiviteter – ud fra den forståelse, de har af dét, de deltager i. Og menneskers (karriere)læring er knyttet til deres aktive deltagelse og deres oplevelse af relevans (Dreier, 1999, s. 84). Denne forståelse af læring, her læring om uddannelse, arbejde og sig selv, henleder opmærksomheden på, at hvis man med et projekt som Unge i praksis er optaget af, at eleverne skal få et udvidet perspektiv på uddannelse og arbejde, så er det vigtigt, at aktiviteterne rammesættes i dette lys. Dette fordi rammesætningen får betydning for elevernes forståelse af projektet og aktiviteterne heri og dermed får indflydelse på, hvordan de deltager og i deres læring.

Rammesætning

Rammesætning består af forberedelse af aktiviteter, som besøg på erhvervsuddannelsen og erhvervspraktik, og bearbejdningsaktiviteter. Det er vigtigt at indholdet i forberedelses- og bearbejdningsaktiviteter hænger sammen med aktiviteternes konkrete indhold. Ordene forberedelse og bearbejdning kan lyde mere adskilt fra hinanden og projektets aktiviteter, end det er tanken. Det kan lyde som om, at forberedelsen og bearbejdningen ligger udenfor det man kan betragte som de egentlige aktiviteter i Unge i praksis. Det er en pointe, at forberedelse og bearbejdning netop må tænkes som en central og integreret del af Unge i praksis/aktiviteter om uddannelse og arbejde. Det er altså tale om aktiviteter, der hænger sammen og hvoraf ingen kan undværes ift. at facilitere elevernes karrierelæring (Skovhus, 2020, s. 68).

I Unge i praksis er der arbejdet eksplicit med at rammesætte og forberede eleverne på, at forløbet handler om at give dem en bredere horisont omkring uddannelse og arbejde gennem forskellige erfaringsbaserede aktiviteter og refleksion herover. Ligeledes er der arbejdet eksplicit med at facilitere, at eleverne bearbejder deres oplevelser sammen i et horisontudvidende perspektiv.

'... for på denne måde at give de unge mulighed for på egen krop at opleve uddannelse og job og skabe læring gennem de forberedende og opfølgende vejledningsaktiviteter.'

Unge i praksis - formålsbeskrivelse

Eksempler på rammesætning

Hvordan kan man konkret rammesætte aktiviteter i et horisontudvidende perspektiv? Nedenfor præsenteres nogle af de mundtlige formuleringer, vejlederne brugte i deres rammesætningsarbejde sammen med eleverne.

- Forberedelse - rammesætning i et horisontudvidende perspektiv

'Formålet med Unge i praksis-projektet er, at I skal blive nysgerrige på, hvordan det kan være at være i en virksomhed, hvad kan en uddannelse bestå af'

Elsebeth, Trekronerskolen

'Ideen med Unge i praksis er, at man skal få indblik i hvordan kan en uddannelse være, hvad er et job. Hvordan arbejder man med et ret spændende emne som bæredygtighed og vand, og hvilke veje kan man gå'

efter folkeskolen. Det er ikke meningen med projektet, at alle skal blive gartnere eller landmænd og komme til at arbejde på AVK [den lokale virksomhed som eleverne stiftede bekendtskab med gennem projektet]'

Iben, Skovbyskolen

- Afslutning på bearbejdningsaktivitet - rammesætning i et horisontudvidende perspektiv

'Vi er jo færdige med dette projekt nu. I skal have tak for at være med. I har haft en rigtig god og positiv indstilling. Det betyder meget for dem, som kommer og præsenterer og som har forberedt noget. Det er en god egenskab at have.

Hvis I kun kan huske én ting og tage med her fra, så håber jeg, at I har fået indsigt i, at det at have et arbejde rummer mange forskellige ting. Alle de jobs, der findes i verden, og som vi ikke ved noget om, kan i princippet være spændende. Og når vi bliver nysgerrige, kan vi finde ud af noget mere om det. Hold fast i nysgerrigheden på, hvad alle mulige forskellige jobs kan give af muligheder og oplevelser.'

Thomas, Erritsø Fællesskole

Vi ser her, at vejlederne betoner vigtigheden af nysgerrighed ift. uddannelse og arbejde, og at det er en rejse, som kun er påbegyndt og som eleverne skal fortsætte. Det er værd at hæfte sig ved, at vejlederne netop ikke begrundet forløbet med, at det skal bidrage til en nært forestående afklaring omkring uddannelsesvalg. Denne måde at rammesætte forløbet på spiller en rolle for elevernes forståelse af forløbet og hvorfor de skal deltage i det, og dette spiller en rolle for elevernes deltagelse.

Rammesætning – Forældres forståelser af formålet

Ud fra elevernes udsagn ser det ud til, at størstedelen af eleverne har fanget Unge i praksis' formål omkring horisontudvidelse omkring uddannelse og arbejde, og at eleverne oplever dette meningsfuldt. Ud fra forældrenes besvarelser af evalueringsspørgsmål kan det se ud til, at nogle af forældrene forstår forløbets formål som, at det skal bidrage til, at deres børn skal træffe et uddannelsesvalg, og at forældrene med dette afsæt vurderer forløbet mindre meningsfuldt. Enten fordi de synes, at det er for tidligt, at børn i 7. klasse skal træffe et uddannelsesvalg. Eller fordi forløbet ikke er målrettet det, som deres barn kan forventes at vælge, hvorfor det ikke bidrager til uddannelsesafklaring. Forældrenes forståelse af forløbets formål kan dels forstås i sammenhæng med den introduktion til forløbet, som de har modtaget. Dels kan deres forståelse ses i sammenhæng med lovgivning på området og med den samfundsmæssige betingelse, der udgøres af en stærk diskurs om målretning, vigtigheden af at gå den lige vej, træffe det rigtige uddannelsesvalg første gang mv. Når en sådan valgdiskurs er fremtrædende i samfundet kan det være nærliggende for forældre at tænke, at et projekt om uddannelse og arbejde er knyttet til denne diskurs. Og det får betydning for deres vurdering af forløbets formål. Forældrenes forståelse af forløbet og af hvorfor deres barn deltager kan få betydning for de samtaler, børn og forældre har i hjemmet omkring barnets oplevelser og tanker herom – og kan således spille en rolle for barnets refleksion og karrierelæring.

Det at se Unge i praksis i samspil med en stærk diskurs om målretning og uddannelsesvalg i det danske samfund henleder opmærksomheden på, at det er vigtigt at ekspliciterer overfor forældre, at forløbet har et horisontudvidende formål omkring uddannelse og arbejde. Ligesom det må gøres på en måde, så forældrene

oplever et horisontudvidende perspektiv meningsfuldt og at dette har sammenhæng med de aktiviteter, som deres børn deltager i.

Bearbejdningsaktiviteter

Kvalitetsrige bearbejdningsaktiviteter er en afgørende del af indsatser, der retter sig mod at understøtte børn og unges karrierelæring. Forskning viser dels at flere interventionsformer og aktiviteter – og i en sammenhængende helhed – er afgørende for karrierelæring (Larsen et al., 2011). Dels at læringsmiljøet både skal være erfaringsbaseret og dialogisk. Der skal være aktiviteter, der stimulerer erfaringer med arbejde 'in real-life' og meningsfulde dialoger omkring disse med vejledere, lærere, forældre, medarbejdere på virksomheder m.fl., dvs. understøttelse af refleksionsprocesser, ellers bidrager det næppe til den unges karrierelæring (Hughes et al., 2016).

I Unge i praksis er der udviklet en række forskellige bearbejdningsaktiviteter med henblik på at facilitere elevernes refleksion over deres erfaringer og nuancere deres forståelser omkring uddannelse og arbejde. Fx er der nogle steder arbejdet med en fælles opsamling på klassen bl.a. med fokus på at give eleverne en forståelse af, hvor erhvervsuddannelserne placerer sig i det uddannelsesmæssige landskab. Andre steder har eleverne fået som opgave at forberede og præsentere deres besøg på erhvervsuddannelsen og deres praktikophold for klassekammerater og lærere.

Didaktiske spørgsmål i bearbejdningsaktiviteter

Nedenfor rejses nogle didaktiske spørgsmål, som vejleder og lærer kan overveje, når bearbejdningsaktiviteter planlægges og gennemføres med henblik på at facilitere elevers horisontudvidelse omkring uddannelse og arbejde. Spørgsmålene præsenteres for overskuelighedens skyld et efter et, men de må forstås som forbundne.

Hvordan udnyttes potentialerne i righoldigheden i elevernes erfaringer

I elevernes besvarelser af evalueringsspørgsmål fortæller de om mange nye indtryk, de har fået omkring uddannelse og arbejde i mødet med en erhvervsuddannelse og en praktikvirksomhed. Der er en righoldighed af indtryk. Når der planlægges og arbejdes med bearbejdningsaktiviteter, der har som formål at bidrage til elevernes øgede indsigt i og refleksion over uddannelsernes og arbejdets verden og sig selv i forhold hertil, bliver det relevant at forholde sig til, hvordan bearbejdningsaktiviteterne adresserer de mangfoldige indtryk og bidrager til elevernes refleksion herover og nuancering af forståelser.

Hvordan fanger de professionelle vejledere og lærere righoldigheden i elevernes oplevelser og indtryk omkring uddannelse og arbejde på måder, som bidrager til at understøtte deres refleksion over uddannelsernes og arbejdets verden på nuancerede måder og bringer den videre, end de kommer af sig selv?

Hvordan udnyttes tidsressourcen godt

Vejleder og lærer må overveje hvor meget tid er der til rådighed for bearbejdningsaktiviteten, og hvordan den anvendes bedst ift. at understøtte og nuancere de konkrete elevers refleksion omkring uddannelse og arbejde. Hvor meget længere kan eleverne komme i deres forståelser og refleksioner over uddannelse, arbejde og sig selv ved individuelt arbejde, ved arbejde i grupper og kollektivt på klassen sammen med vejleder eller lærer?

Er tidsressourcen fx anvendt godt ved at eleverne får alle dansktimer i en uge til at forberede en fremlæggelse om deres uddannelsesbesøg og praktikophold? Når de tilstrækkeligt langt i deres refleksioner ved en sådan forberedelse af oplæg? Bliver præsentationerne en ressource for de øvrige klassekammeraters karrierelæring? Eller var tidsressourcen udnyttet bedre på en anden måde i forhold til at facilitere elevernes

nuancerede refleksion over uddannelsernes og arbejdets verden? Og hvordan spiller den professionelle vejleder eller lærer en rolle her?

Elevers oplevelser som en ressource for andre også

Vejleder og lærer kan også forholde sig til, hvordan de erfaringer og refleksioner, som en elev har gjort sig med uddannelse og arbejde, kan blive en ressource for flere end eleven selv?

Stereotype forståelser

Elevers fortællinger om deres indtryk og forståelser i forlængelse af besøg på uddannelser eller virksomheder kan bidrage til at udfordre og nuancere stereotype forståelser af specifikke uddannelser og jobs. Ligesom deres fortællinger kan skabe eller reproducere stereotype forståelser. De fortællinger, der fortælles og de forståelser de repræsenterer, har betydning for de elever, som fortæller om disse, ligesom de kan få betydning for de øvrige elevers forståelser og karrierelæring. Vejleder kan overveje hvordan bearbejdningsaktiviteter kan tilrettelægges således, at eventuelle stereotype fortællinger om en eller flere konkrete uddannelser og jobs kan adresseres på nuancerede måder, som opleves meningsfulde for både fortæller og øvrige elever og som bidrager til at nuancere deres forståelser og refleksioner.

Almen dannelse og sammenhængskraft

Et systematisk arbejde omkring elevernes horisontudvidelse og øgede mulighedsbevidsthed omkring uddannelse og arbejde og sig selv kan forstås ind i folkeskolens almen dannende formål (Folkeskoleloven, 2021, §1).

Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

(LBK nr. 1887 af 01/10/2021, §1)

Børn begynder fra en tidlig alder ubevidst at danne sig kognitive kort over uddannelsernes og arbejdets verden og begynder ubevidst at forholde sig til, hvor de selv passer ind (Gottfredson, 2002; Law, 2001). Derfor er det relevant gennem elevernes skoleforløb at nuancere elevernes forståelser og bidrage til at de får bredere erfaringer og forståelser end dem som de får gennem deres familie og det miljø hvori de vokser op. Dette bidrager til stille og roligt at skabe gode grundlag valg af ungdomsuddannelse, efter 9. eller 10. klasse.

Aktiviteter omkring uddannelse og arbejde har også dannelsesmæssige potentialer ift. at udvide elevernes verden og har potentiale til at understøtte en øget sammenhængskraft i samfundet, når aktiviteterne bidrager til at eleverne får en øget indsigt i og respekt for det som andre, herunder forskellige faggrupper, bidrager med til det fælles samfund. Ligesom aktiviteterne potentielt kan bidrage til, at eleven oplever at andre værdsætter det denne selv bidrager med og finder væsentligt.

Vejleder og lærer kan overveje om og hvordan dette potentiale kan indfries i bearbejdningsaktiviteter.

Karrierelæring kan forstås som horisontudvidelse og en øget mulighedsbevidsthed omkring uddannelse, arbejde og sig selv. Dette er vigtig for eleverne ift. at understøtte, at de får et solidt og bredere grundlag for på sigt at træffe et uddannelsesvalg, end det grundlag de får qua deres familiemæssige baggrund. Og et grundlag at bygge videre på ift. de valg omkring uddannelse og arbejde som de kommer til at skulle træffe livet igennem. Aktiviteter omkring uddannelse og arbejde har også dannelsesmæssige potentialer ift. at udvide elevernes verden og potentialer ift. at bidrage til at eleverne får en større indsigt i og respekt for hvad forskellige faggrupper bidrager med til det fælles samfund.

Faglighed til at facilitere karrierelæring

Vejleder og lærer og dem der i øvrigt tilrettelægger aktiviteter omkring uddannelse og arbejde kan overveje, hvem der har fagligheden til at facilitere elevernes nuancerede refleksion over uddannelse og arbejde og understøtte at eleverne når længere i deres forståelse gennem bearbejdningsaktiviteter? I den proces kommer man til at forholde sig til, hvad der skal til for at det er folk med de rette kompetencer, der planlægger, gennemfører og evaluerer bearbejdningsaktiviteter sammen med eleverne.

Karrierelæringsmål og/eller fag-faglige mål?

Karrierelæring har en central værdi og betydning i sig selv for børn og unge. I Unge i praksis er der udviklet og afprøvet mange forskellige bearbejdningsaktiviteter, som bidrager til refleksioner over, hvordan børn og unges karrierelæring kan faciliteres. Her vil jeg sætte fokus på en konkret bearbejdningsaktivitet og nogle spørgsmål, som aktiviteten giver os mulighed for at reflektere over. I dette projekt var bearbejdningen tilrettelagt således, at eleverne fik at antal dansk-timer, hvor de individuelt eller i mindre grupper skulle forberede en præsentation af deres besøg på erhvervsuddannelsen og praktikforløb. Disse præsentationer fandt ligeledes sted i dansk-timer sammen med bl.a. dansklæreren. Efter elevernes præsentationer fik de feedback på deres måde at holde en fremlæggelse, fx hvor højt de talte, hvordan de placerede sig i rummet, om fremlæggelsen levede op til kravene ift. antal slides og evt. en video. Der var ikke spørgsmål eller kommentarer til elevernes erfaringer og refleksioner over uddannelse, arbejde og sig selv.

Træning af dansk-faglige kompetencer, som det at holde et oplæg for tilhørere, trådte på den måde i forgrunden. Elevernes erfaringer med og refleksioner over uddannelses- og arbejdsliv blev her midlet til at kunne træne og give respons på dansk-faglige aspekter. Der var fx ikke spørgsmål, som gav eleverne lejlighed til en fælles refleksion over eller videre drøftelse af deres nye erfaringer med eller refleksioner omkring uddannelse og arbejde. Dette henleder opmærksomheden på, at det er relevant at overveje formålet med en bearbejdningsaktivitet. Er der et fag-fagligt formål, hvor erfaringer og refleksion over uddannelse og arbejde bliver midlet hertil? Er der et karrierelæringsformål? Eller er der begge formål? Kan noget komme til at

skygge for noget andet? Og i forlængelse heraf må det overvejes, hvordan bearbejdningsaktiviteten tilrettelægges og gennemføres for at fremme det eller de ønskede formål.

Elevers præsentationer for hinanden – fremlæggelser i klassen

Det at eleverne samlet set besøger forskellige uddannelser og virksomheder og deler oplevelserne med hinanden kan give adgang til flere erfaringer og understøtte refleksion over uddannelsernes og arbejdets verden.

Men kan der være ulemper ved fremlæggelser for hinanden?

- Jobs/virksomheder som præsenteres unuanceret
- Jobs som præsenteres på måder, så man efterlades med et 'afskrækkende' indtryk
- Praktikværter som oplever deres job præsenteret på en reducerende og eventuelt stigmatiserende måde
- Svingende kvalitet i fremlæggelser – generelt i skolen, men her får det betydning for andre elevers indtryk af uddannelser og jobs
- Evner eleverne at formidle righoldigheden i deres oplevelser eller formidle på en måde der fremmer karrierelæring? Pige: 'Jeg synes, det var svært at formulere, hvor godt det egentlig var at være i praktik'
- Vejleders og lærers rolle ift. at stille spørgsmål, der kan facilitere horisontudvidende refleksioner

Arbejde med elevernes kritik

Nogle af eleverne rejser i bearbejdningsaktiviteter og i de skriftlige evalueringsbesvarelser forskellige kritikker. Her vil jeg opholde mig ved to overordnede kategorier af kritikker, som er af meget forskellig karakter, nemlig

1. Kritik af organiseringen af elevernes besøg på erhvervsuddannelsen og i erhvervspraktikken
2. Strukturelle problemstillinger omkring de jobs, eleverne har været i kontakt med, fx SOSU som et lavtlønsområde, ubekvemme arbejdstider i nogle kokke-job.

Vejleder og lærer må forholde sig til, hvordan der kan arbejdes med disse kritikker på måder, som understøtter elevernes karrierelæring – og så det potentiale der er i kritikkerne forløses. Her er nogle perspektiver til mulig inspiration.

Kritik af organiseringen af aktiviteter

Det første kritikpunkt handler om den konkrete organisering af elevernes besøg på erhvervsuddannelsen og af erhvervspraktikken. Det skal for en god ordens skyld fremhæves, at kun en mindre del af eleverne er kritiske overfor organiseringen af de forløb, de har deltaget i. Men evalueringen viser, at en væsentlig del af de elever, der rejser denne kritik, tilsyneladende udleder, at 'der ikke er styr på tingene på erhvervsuddannelserne' generelt set eller på den konkrete erhvervsskole. Og nogle af eleverne angiver at have fået et mere negativt syn på erhvervsuddannelserne.

Når vejleder og lærer overvejer, hvordan de ønsker at arbejde med elevernes negative oplevelser og kritikker i forlængelse heraf, kan vejleder og lærer hente inspiration fra Laws teori om karrierelæring. Law beskriver, at læring om uddannelse, arbejde og sig selv finder sted i en proces som består af fire trin, nemlig at opdage, at ordne, at fokusere og at forstå (Law, 2001, s. 13-21). Law beskriver, at børn og unge får forskelligartede indtryk omkring uddannelse og arbejde, og at dette danner grundlag for en proces, hvor de ordner og kategoriserer deres indtryk og over tid danner sig en forståelse af uddannelsens og arbejdets verden. Denne forståelse kan være mere eller mindre i overensstemmelse med 'virkeligheden' og dermed mere eller mindre hensigtsmæssig for barnets og den unges videre færd i livet med uddannelse og arbejde. Laws teori præsenteres mere udfoldet senere i denne tekst.

Law henleder vores opmærksomhed på, at eleverne har brug for støtte i deres karrierelæringsproces med at ordne, fokusere og forstå de indtryk, de har fået gennem kontakten med erhvervsskolen og virksomheden. Med dette for øje kan vejleder og lærer sammen med eleverne være nysgerrige og undersøgende på, hvad eleverne har set, hørt og oplevet på fx erhvervsskolen – og således også på de oplevelser som eleverne er kritiske overfor. Som en del af elevernes ordne-proces kan det fx drøftes om og hvordan det, som eleverne oplevede, var knyttet til faget, til den pågældende erhvervsuddannelse, til stedet, til personerne. Vejleder og elever kan i den sammenhæng tale om, at det kan være misvisende at slutte fra en enkelt oplevelse til en generaliseret forståelse, her en generaliseret forståelse af at erhvervsuddannelserne generelt 'ikke har styr på det'. Vejleder hjælper her eleverne i processen med at ordne, fokusere og forstå deres oplevelser med uddannelse og arbejde – 'hvordan kan vi forstå vores omverden?' (et centralt karrierelærings spørgsmål). Dette peger ind i en proces, hvor elevernes oplevelser, også dem af negativ karakter, anerkendes og hvor der samtidig arbejdes for at understøtte, at eleverne får en mere nuanceret forståelse end de selv var nået frem til i deres konklusion om, at erhvervsuddannelserne generelt set 'ikke har styr på det'.

Med inspiration fra Law kan der også peges på, at elevernes oplevelser kan danne grundlag for drøftelser og refleksioner over, hvilken betydning eleverne tillægger organisering og rammer omkring uddannelse. Et perspektiv som eleverne på den måde kan blive opmærksom på, reflektere over og vende tilbage til, når de på sigt skal træffe et uddannelsesvalg.

Afslutningsvist kan det bemærkes, at elevernes kritik kan henlede vejlederes, læreres og øvrige samarbejdspartneres opmærksomhed på de tilfælde, hvor det er hensigtsmæssigt at kvalificere de forløb, eleverne møder. Og på de tilfælde hvor det kan være relevant at udvikle samarbejdet omkring indsatsen både internt i organisationerne og mellem de forskellige parter. På den måde kan de professionelle bruge elevernes fortællinger og perspektiver til at få øje på, hvad der kan gøres bedre.

Strukturelle spørgsmål omkring samfundsmæssig ulighed

Nu vil jeg opholde mig ved den anden type kritiske spørgsmål, som eleverne rejser, og som er af en anden karakter end det der er fokus på ovenfor.

Nogle af eleverne fortæller, at de gennem Unge i praksis er blevet opmærksomme på, at nogle erhvervsuddannelser uddanner til lavtlønsområder, som fx sosu-uddannelserne. Eleverne peger her ind i strukturelle spørgsmål omkring samfundsmæssig ulighed. I sin overvejelse over om og i givet fald hvordan vejleder ønsker at adressere og arbejde med disse spørgsmål sammen med eleverne kan der hentes inspiration fra Watts, som beskriver fire socio-politiske tilgange til karrierevejledning (Watts, 1996, s. 355) – disse præsenteres i rammen nedenfor. Her vil jeg opholde mig ved to, nemlig 'Conservative – social kontrol' og 'Radical – social forandring'. Vejleder kan overveje, hvor han/hun ønsker at placere sig, og hvordan denne ambition afspejles i de konkrete aktiviteter sammen med eleverne.

Hvis vejleder er inspireret af 'Conservative – social kontrol-tilgangen' er vejleder optaget af at opretholde det bestående og bidrage til at imødekomme arbejdsmarkedets behov. Her vil vejleder måske overhøre pointen om, at der er tale om et lavtlønsområde, og lægge vægt på, at der er stor mangel på arbejdskraft indenfor området og forventeligt bliver det fremover, og at det kan være personligt givende at arbejde indenfor området. Vejleder kan måske være nervøs for at skræmme nogle unge væk fra området, hvis lønforhold drøftes, når der politisk netop er et stort fokus på at tiltrække elever og medarbejdere til området?

Hvis vejleder er inspireret af en 'Radical – social forandring-tilgang' er vejleder optaget af at understøtte, at eleverne får øje for og kommer til at forholde sig til sociale strukturer og udvikler handlekompetence i forhold hertil. Vejleder kan her tage fat i elevernes kritiske spørgsmål om fx løn og arbejdsforhold, drøfte dem med eleverne og understøtte at eleverne forholder sig til disse. Ligesom det kan drøftes hvilke påvirkningsmuligheder der kan være. Vejleders projekt er ikke at jage elever væk fra disse fagområder men at give dem en mulighed for at forholde sig kritisk reflekterende til dem.

Professionelle vejledere placerer sig ikke nødvendigvis entydigt i én af de fire tilgange men arbejder måske i et spændingsfelt mellem disse? Men kendskabet til de fire tilgange kan være hjælpsomme ift. at understøtte vejleders refleksion over, hvordan forskellige spørgsmål kan og skal adresseres i bearbejdningsaktiviteter.

	Core focus on society	Core focus on individual
Change	Radical (social forandring)	Progressive (individuel forandring)
Status quo	Conservative (social kontrol)	Liberal (ikke-dirigerende)

Fire socio-politiske tilgange til karrierevejledning (Watts, 1996, s. 355)

Mange vejledningsteorier har ifølge Watts en *liberal ikke-dirigerende* forståelse af vejledning som en indsats, der skal hjælpe individer med at vælge de muligheder, der harmonerer med deres evner, færdigheder, interesserer og værdier.

Andre forståelser, som Watts benævner *conservative – social kontrol*, betragter vejledning som et bidrag til at opretholde det bestående og til social kontrol, hvor det primære formål er at tilpasse individer til det, der anses for værende passende for dem. Her er vejledning optaget af at imødekomme arbejdsmarkedets behov.

En *progressiv tilgang* til vejledning har også fokus på individet men er orienteret mod forandring for individet. Særligt at understøtte, at dårligt stillede opnår det højeste niveau, der er muligt for dem inden for den aktuelle struktur. Vejledning med dette afsæt søger at ændre fordelingen af mulighederne, men ikke strukturerne i sig selv.

En *radikal forståelse* af vejledning er optaget af at fremme sociale forandringer ud fra en grundlæggende forståelse af, at det ikke er muligt at bedre forholdene for bestemte grupper uden ændringer i de sociale strukturer.

Sammenhæng

Unge i praksis er begrundet af og tilrettelagt ud fra en evidensbaseret viden om, hvad der har effekt for børn og unges karrierelæring. Det har effekt at arbejde med flere interventionsformer/aktivitetstyper i en sammenhængende helhed (Larsen et al., 2011). Det har effekt når læringsmiljøet både er erfaringsbaseret og dialogisk med fokus på at facilitere meningsfulde dialoger omkring de erfaringer eleverne har gjort sig med vejledere, lærere, forældre, medarbejdere på virksomheder, eleverne indbyrdes, dvs. når refleksionsprocesser understøttes (Hughes et al., 2016). Forskning viser endvidere, at gruppeaktiviteter kan være lige så effektive som individuelle aktiviteter, og at strukturerede aktiviteter er mere effektive end ustrukturerede gruppeaktiviteter.

Unge i praksis er tilrettelagt med afsæt i denne evidensbaserede viden om effekt og undersøger betydning af sammenhæng mellem forskellige interventionsformer og aktiviteter. Deltagelsen i Unge i praksis har generelt givet eleverne righoldige indtryk – bidraget med mangeartede erfaringer, drøftelser med forskellige parter og understøttet refleksion – omkring uddannelsernes og arbejdets verden. Det ser ud til, at den sammenhæng, der på mangefacetterede måder, er skabt mellem aktiviteterne har haft betydning herfor og faciliteret elevernes karrierelæring.

Der er mange samarbejdspartnere i Unge i praksis, fx

- Vejledere
- Erhvervsuddannelser – kontaktperson -> de medarbejdere har med eleverne at gøre
- Virksomheder – kontaktperson -> de medarbejdere har med eleverne at gøre
- Rollemodeller fra EUD
- Skolelærere
- Forældre

Vejlederne, der har stået for at udvikle og gennemføre de lokale Unge i praksis-forløb, har brugt mange ressourcer på at skabe sammenhængende forløb for eleverne, ligesom også andre fagpersoner på erhvervsskoler og i virksomheder har bidraget med store tidsressourcer i forløbet. Som nævnt ser dette ud til at bidrage til elevernes karrierelæring.

Vejledernes erfaringer viser, at der også er udfordringer omkring forløb med mange involverede parter.

- Det er tidskrævende at koordinere samarbejde med mange parter.
- Der er mange 'led' som rent praktisk skal huske aftaler.
- Der er mange led, som skal forstå og huske den faglige baggrund for elevernes deltagelse i projektet (nysgerrighed og horisontudvidelse omkring uddannelse og arbejde) og som skal interagere med eleverne med dette afsæt.
- Der er meget der skal følges op på for at sikre at aftaler huskes.

Når forløbet er rammesat som et forløb med en rød tråd og sammenhæng gør det indtryk på eleverne, når de oplever, at den forventede sammenhæng udebliver. Nogle elever er skuffede over, at der ikke var sammenhæng mellem den faglighed de fik indblik i på erhvervsskolen og de arbejdsopgaver de mødte i erhvervspraktikken. Fx skriver en elev om praktikken, at det var 'kedeligt... læringen der oppe [på erhvervsuddannelsen] havde ingen virkning, da vi kom i Netto' mens en anden elev skriver, at 'vi brugte ikke rigtig noget af det vi lærte [på erhvervsuddannelsen] i praktik'.

Manglende sammenhæng kan også handle om, at eleverne oplever, at der ikke er sammenhæng mellem de arbejdsformer, de møder på erhvervsuddannelsen, og så de arbejdsformer, som de kan se at 'de rigtige' elever på erhvervsuddannelserne møder. Dette kan også føre til skuffelse. En elev skriver fx 'Eleverne var meget fysiske, men vi sad bare i et klasselokale på nær én gang'.

Teori

Definitioner af centrale begreber

Her defineres centrale teoretiske begreber for Unge i praksis.

- Karrierelæring
- Career education – læringsorienteret vejledning
- Karrierevejledning

Karrierelæring

Karrierelæring – læring om karriere – betegner børn og unges læreprocesser omkring om uddannelsernes og arbejdets verden, forskellige slags liv at leve, værdier, en selv og andre – og hvordan disse forhold er forbundet med de øvrige dele af livet. Læring omfatter både erfaringsdannelse og refleksion. Karrierelæring sker livet igennem. Både børn, unge og voksne er kontinuerligt i gang med at forholde sig til deres muligheder, behov, interesser og anliggender i samspil med andres ift. uddannelse, job og sammenhængen med det øvrige liv. Karrierelæring i skolen kan forstås som en proces med horisontudvidelse og en øget mulighedsbevidsthed omkring uddannelse, arbejde og sig selv. Dette er vigtig for eleverne ift. at understøtte, at de får et solidt og bredere grundlag for på sigt at træffe et uddannelsesvalg, end det grundlag de får qua deres familiemæssige baggrund. Og et grundlag at bygge videre på ift. de valg omkring uddannelse og arbejde som de kommer til at skulle træffe livet igennem. Aktiviteter omkring uddannelse og arbejde har også dannelsesmæssige potentialer ift. at udvide elevernes verden og potentialer ift. at bidrage til at eleverne får en større indsigt i og respekt for hvad andre, herunder forskellige faggrupper, bidrager med til det fælles samfund.

Der findes forskellige teorier om hvordan karrierelæringsprocesser finder sted. Fx Bill Laws teori om karrierelæring og Linda Gottfredsons teori om afgrænsninger og kompromisser, som præsenteres nedenfor.

Indsatser som vejleder, lærer eller andre gør

Career education – læringsorienteret vejledning

I læringsorienteret vejledning er der fokus på at give mennesker bredere erfaringer med uddannelse og arbejde og at understøtte, at de kommer til at reflektere over uddannelse, arbejde, værdier, grunde til at træffe de valg man gør på mere nuancerede måder. Dette kan fx finde sted via aktiviteter som dem der er udviklet og gennemført i Unge i praksis; Uddannelse & Job i folkeskolen på alle klassetrin

Karrierevejledning

Her er der fokus på at understøtte, at mennesker forholder sig til sin viden, sine erfaringer, sine værdier, præferencer og interesser, sine evner og kompetencer, sine muligheder og begrænsninger vedrørende uddannelse og beskæftigelse og samspillet med det øvrige liv. Og der er i den sammenhæng fokus på at understøtte, at mennesker træffer beslutninger vedrørende disse og kan handle.

Med afsæt i en faglig forståelse af karriere har vejledning fokus på at understøtte, at mennesker nu og på sigt kan handle og træffe valg, som bidrager til at deres tilværelse med uddannelse, arbejde og øvrige liv, bliver som de ønsker.

Aktiviteter i Unge i praksis - to teorier som giver indsigt i forskellige aspekter omkring karrierelæring

Aktiviteter i Unge i praksis bidrager til, at eleverne får udvidet deres horisont og nuanceret deres forståelse af uddannelse og arbejde. I den forstand er der tale om læringsorienteret vejledning/career education. Dette danner grundlag for at eleverne på sigt kan træffe mere solide valg omkring uddannelse og arbejde (hvortil de kan modtage karrierevejledning).

1. Bill Laws teori
2. Linda Gottfredsons teori

Hvilken læring/ hvilke færdigheder er basis for at træffe kompetente valg

(Bill Laws karrierelæringsteori)

4. At forstå (understanding – working out)

Vide hvordan noget fungerer og hvilke handlinger, der synes at føre til hvad
Forklare, foregribe

3. At fokusere (focusing – checking out)

Vide hvem og hvad man skal være opmærksom på og hvorfor
Finde ud af, hvad der er vigtigt (for mig og for andre)

2. At ordne (sifting – sorting out)

Ordne informationerne på en meningsfuld måde for at blive klar over forskelle og ligheder
Sammenligne og opdage sammenhænge

1. At opdage (sensing – finding out)

Få indtryk, information og kontakter til at komme videre
Se, høre, mærke.

VIA University College

11. februar 2022

Sammenfattet fra (Law, 2001, s. 13–21).

Laws model om læring om uddannelse, arbejde og sig selv i forhold hertil har fire niveauer. Modellen skal læses nedefra og op, og de første niveauer skal forstås som fundament for de efterfølgende.

At opdage

Law fremhæver, at mennesker fra de er ganske små og gennem hele deres opvækst i deres familie og øvrige omverden får indtryk af 'arbejde'. Indtryk kan fx handle om, hvordan ser mor og far ud, når de går på arbejde og når de kommer hjem fra arbejde – hvilket tøj har de på, hvordan lugter de, hvilke redskaber medbringer de, hvordan er deres humør – er de glade eller trætte, hvordan taler de om deres arbejde. Det kan også være at mor eller far ikke går på arbejde. Børn får også indtryk af arbejde fra deres omverden uden for familien - hvordan lugter der fx på hospitalet hvor vi besøger oldemor, hvordan taler kammeraters forældre om arbejde? Sådanne indtryk er indbefattet i det første niveau i modellen.

At ordne

Det næste niveau i modellen, At ordne, handler om, at børn og unge stille og roligt gennem deres hverdagsliv ordner og kategoriserer de indtryk og informationer, de får om arbejde. Eksempler på kategorier kan fx være,

at noget arbejde foregår 'ude' og noget 'inde'. I nogle jobtyper har man arbejdstøj på, og i andre har man sit private tøj på.

At noget arbejde er for drenge og noget er for piger kan også være en forståelse som barnet udvikler. Det kan også handle om at finde ud af, hvem der bestemmer over hvem på arbejdet. Og hvad det egentlig vil sige at bestemme over andre på arbejdet.

En dreng i indskolingen var fx i en periode optaget af det med chefer og hvad chefer gør. Går de fx rundt og råber ordrer ud til deres medarbejdere? Er chefen egentlig den dygtigste til alting på arbejdspladsen? Med Law's teori kan man sige, at drengen her var i gang med at ordne sine indtryk omkring kategorien 'leder - medarbejder'. Og til det havde han glæde af samtaler med nogle, der havde forskellige former for arbejde og med nogle han kunne drøfte sine tanker og forståelser med og som kunne bringe andre perspektiver ind.

At fokusere

Det tredje niveau i modellen for karrierelæring kalder Law **At fokusere**. Børn og unge kan fx stille og roligt finde ud af, at der kan være mange synspunkter på uddannelse og arbejde. De kan fx finde ud af, at de selv synes at noget er interessant, mens andre synes at noget andet er interessant. Law peger i denne sammenhæng på, at det er et vigtigt læringselement, at børn og unge kommer til at kende til mange forskellige synspunkter.

At forstå

Det sidste niveau i modellen, **At forstå**, handler bl.a. om, at den unge udvikler en forståelse for, hvordan fx uddannelsessystemet fungerer, hvad der kommer før noget andet, hvilke muligheder der er og hvilke krav der findes. Law peger med teorien på, at på baggrund af de tre foregående niveauer får den enkelte grundlag for at forholde sig til, hvad man selv synes er betydningsfuldt og værdifuldt - som grundlag for at finde ud af hvad man vil lægge vægt på fx når man skal træffe et valg om ungdomsuddannelse.

Karrierelæring er en social proces

Law peger endvidere på at karrierelæring finder sted som en social proces i fællesskaber. I de fællesskaber børn og unge er en del af, fx i hjemmet og i skolen, overføres eksempelvis forventninger til hinanden omkring uddannelse og arbejde, der gives feedback som får betydning for de billeder, de enkelte får af sig selv. Der kan gives støtte og opmuntring (eller det modsatte), ligesom mennesker kan udgøre inspirationskilder for hinanden og give hinanden forskellige former for information (Law, 2009, s. 18).

Perspektivering af Laws teori

Et kritisk perspektiv på Laws teori kan være, at modellen bygger på en hierarkisk forståelse af læring. Måske foregår læring ikke på denne trinvis måde men på meget mere komplekse måder?

Når dette er sagt, så vil vi alligevel fremhæve nogle vigtige bidrag fra teorien, som også er begrundelsen for, at vi vælger at præsentere den i forbindelse med Unge i praksis. Som vi kan se, så peger Law på, at der er tale om en kompleks læringsproces omkring uddannelse og arbejde og sig selv – en proces der finder sted over tid. Og Law viser også at det er en social proces.

Law fremhæver, at de fire niveauer samlet set indgår i karrierelæringsprocesser. Arbejde med at understøtte denne læring er i Laws øjne ikke bare at betragte som informationsarbejde, men handler om at hjælpe mennesker med at bearbejde information om uddannelse og arbejde og sig selv, jf. de sidste tre niveauer i modellen.

I teorien betones, at det er vigtigt, at mennesker møder forskellige typer af aktiviteter omkring uddannelse og arbejde, så de både kan gøre sig erfaringer og at reflektere. En sådan vekslen mellem aktiviteter er fremtrædende i Unge i praksis.

Erfaringer omfatter i Laws forståelse bl.a. at sanse, se, høre og opleve forskellige jobs. Hvordan lugter der fx hos cykelsmeden, hvad laver man egentlig på et lager, hvad taler man om i frokostpausen i en medicinalvirksomhed. Hvad gør man ved sin telefon mens man arbejder. Hvad synes forskellige mennesker er interessant og vigtigt ved deres arbejde.

Det handler også om at få viden om forskellige forhold. Hvordan kan en uddannelsesvej se ud til et job? Hvilke rettigheder har arbejdstagere og arbejdsgivere?

Refleksion omfatter i Laws forståelse bl.a. at forholde sig til de erfaringer man har gjort, og også at forholde sig til andres erfaringer og andre synspunkter end sine egne. Dette kan på sigt give grundlag for at vurdere, hvad man selv synes er værdifuldt.

Det er ikke nok, at elever kun gør sig erfaringer med uddannelse og arbejde men ikke kommer til at forholde sig til dem. Og omvendt er det ikke nok, at eleverne kun reflekterer over uddannelse og arbejde men ikke gør sig konkrete erfaringer. Så det er vigtigt, at vejleder og lærer arbejder med både at understøtte at eleverne kan gøre sig erfaringer med uddannelse og arbejde, og at de får lejlighed til at reflektere over disse.

Med Laws model kan man analysere de aktiviteter, som tilrettelægges. Så der fx både er aktiviteter der giver eleverne konkrete oplevelser med uddannelse og arbejde – erfaringer der taler ind i 'at opdage'. Og aktiviteter der understøtter elevernes refleksion, fx over de erfaringer de har gjort sig.

Med modellen kan også det samlede katalog af aktiviteter analyseres. Er der fx en overvægt af aktiviteter der giver oplevelser men ikke er rammesat så refleksion over uddannelse og arbejde understøttes? For at understøtte læring er det vigtigt, at eleverne hjælpes ind i nogle processer, hvor de får lejlighed til at reflektere mere nuanceret over uddannelses- og jobverdenen og sig selv og andre.

Udsyn i udskolingen – med Bill Law som teoretisk grundlag

Bill Laws teori er det teoretiske grundlag for projektet Udsyn i udskolingen. Der er lavet tre korte videoer der præsenterer Laws teori. Du kan se dem her:

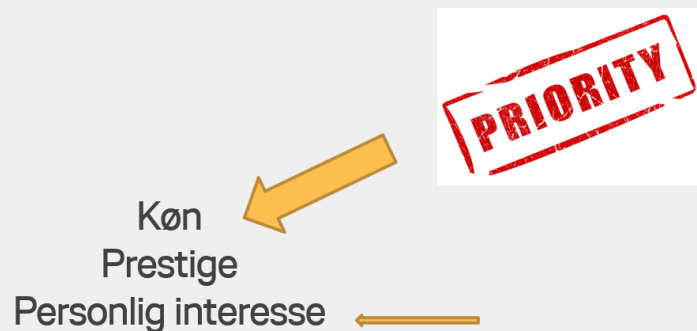
<https://vpt.dk/born-og-unge/se-videoer-om-karrierelaering>

Linda Gottfredsons teori om afgrænsninger og kompromisser

Linda Gottfredsons teori giver os indsigt i hvordan forestillinger om køn og prestige har indflydelse på børn, unge og voksne og deres valg omkring uddannelse og job.

Afsættet for Gottfredssons arbejde er en optagethed af, hvordan menneskers uddannelses- og erhvervsvalg bliver til, og hvorfor deres valg ofte afspejler den familie og lokale kontekst, som de er vokset op i. Gottfredson peger på, at uddannelses- og erhvervsvalg må forstås som knyttet til menneskers behov for at høre til i en social sammenhæng. Gottfredson fremhæver med sin teori, at karrierelæringsprocesser begynder tidligt i et barns liv og inkluderer køn, prestige og interesser.

Afgrænsningsprocessen

Fokus på at udvide perspektivet og nuancere etablerede forforståelser (Linda Gottfredson).

Børn begynder tidligt at danne et kognitivt kort over forskellige uddannelser og erhverv, som efterhånden kommer til at ligne det kognitive kort over den sociale orden, som voksne i deres nærhed har.

Gottfredson fremhæver, at mennesker identificerer de uddannelser og erhverv, de foretrækker mest, ved at vurdere foreneligheden med deres selvopfattelse. Jo større overensstemmelse, jo større præference.

Der finder en afgrænsningsproces sted, hvor personen indsnævrer sine præferencer og gradvist udelukker alternativer, der opleves som uacceptable. De erhverv, der strider mest mod personens selv billede, er dem, der stærkest afvises.

Gottfredson argumenterer for, at der afgrænses ift. tre dimensioner:

- Først afgrænses ift. Køn dimensionen – den offentlige præsentation af feminitet eller maskulinitet – er den del, der værnes mest om.
- Dernæst afgrænses ift. Prestigedimensionen – der handler om beskyttelse af de sociale normer, der er fremherskende blandt ligestillede – Hun peger på at prestigedimensionen har stor indflydelse, som dog er mindre end kønsdimensionen.
- Og endelig afgrænses ift. Interessedimensionen – altså at forfølge sine inderste ønsker og interesser og få opfyldt personlige behov via uddannelse og job. Og hun peger på at det faktisk er det, der bekymrer mindst.

I denne afgrænsningsproces ift. køn, dernæst ift. prestige og endelig ift. interesse bliver en zone af acceptable muligheder gradvist til.

Det er en pointe for Gottfredson, at disse afgrænsningsprocesser i høj grad finder sted ubevist og ureflekteret fra en tidlig alder og livet igennem. Med dette afsæt bliver det vigtigt at være opmærksom på, at der kontinuerligt må arbejdes for at bevæge de afgrænsninger børn og unge har gjort.

En anden fremtrædende proces er ifølge Gottfredson kompromisprocessen. Mennesker kan hen ad vejen blive nødt til at opgive de mest foretrukne uddannelses- og erhvervs- alternativer og justere forhåbningerne til den eksisterende virkelighed. Det kunne fx være som følge af adgangs begrænsninger til uddannelser. Her

indgås forskellige grader af kompromiser, og personen stræber efter at finde frem til valg, der er 'gode nok'. Ifølge Gottfredson sker der nemmest indgåelse af kompromiser omkring interesse, vanskeligere er indgåelse af kompromiser omkring prestige, og vanskeligst er indgåelse af kompromiser omkring kønsidentitet.

Ofte er man optaget af, at børn og unge skal finde frem til, hvad de interesserer sig for og lade dette være afsæt for at træffe et uddannelsesvalg. Gottfredsons teori om afgrænsninger og kompromiser henleder vores opmærksomhed på, at interesser 'kun' er *den* lille del der er tilbage efter afgrænsningsprocesser har fundet sted ift. køn og prestige.

Med afsæt i denne forståelse bliver en opgave i undervisningen i Uddannelse & Job og i vejledningen tidligt og gennem hele skoleforløbet bl.a. at bidrage til, at børn og unge får mulighed for at bevæge og udvide de afgrænsninger, de har foretaget, således at de på sigt får et bedre – og bredere – grundlag for at træffe et valg af uddannelse og erhverv. Aktiviteter, som dem der er udviklet og gennemført i Unge i praksis, kan give børn og unge flere erfaringer omkring uddannelse, arbejde og sig selv og deres klassekammerater som kan bidrage til at nuancere og udvide de afgrænsninger de har lavet.

(Gottfredson, 2002; Skovhus, 2018).

Film (2.08 min): Se denne film, hvor elever i indskolingen møder mennesker med forskellige jobs. Filmen er på let forståeligt engelsk og stammer fra en britisk skolekontekst: https://youtu.be/kJP1zPOfq_0

I filmen ser vi, hvordan børn allerede i en ung alder kan have nogle stereotype forståelser af, hvilke job kvinder og mænd har. I filmen er der fokus på køn, men børn – og unge og voksne – kan også have stereotype forestillinger knyttet til social klasse, etnicitet, seksuel orientering, alder, geografi, trosretning mv.

Unge i praksis indeholder ingredienser, som forskning finder er virksomme elementer for effekt af læringsorienteret vejledning

- Flere interventionsformer/aktiviteter – og i en sammenhængende helhed (Larsen et al., 2011)
- Læringsmiljøet skal både være erfaringsbaseret og dialogisk - aktiviteter der stimulerer erfaringer med arbejde 'in real-life' og meningsfulde dialoger omkring disse med vejledere, lærere, forældre, medarbejdere på virksomheder m.fl. – dvs. understøttelse af refleksionsprocesser ellers bidrager det næppe til den unges karrierelæring (Hughes et al., 2016)
- Gruppeaktiviteter kan være lige så effektive som individuelle aktiviteter
- Strukturerede aktiviteter er mere effektive end ustrukturerede gruppeaktiviteter
- Aktiviteterne skal målrettes specifikke deltagergrupper og bygge på relevante karrierevejledningsteorier

(Healy, 2017)

I Unge i praksis er der et stort didaktisk fokus på at skabe variation i arbejdsformer/aktiviteter, som både understøtter erfaringsdannelse og refleksion. Der er ligeledes fokus på at skabe sammenhæng mellem de forskellige aktiviteter, således at refleksion over de gjorte erfaringer omkring uddannelse og arbejde eksempelvis faciliteres.

Referencer

- Dreier, O. (1999). Læring som ændring af personlig deltagelse i sociale kontekster. I *Mesterlære*. Hans Reitzels Forlag.
- Folkeskoleloven. LBK nr. 1887 af 01/10/2021
- Gottfredson, L. (2002). Gottfredson's Theory of Circumscription, Compromise, and Self-Creation. I *Career choice and development*. Jossey-Bass Publishers.
- Healy, M. (2017). *What is best practice in careers education? An outline of the evidence*.
<https://www.linkedin.com/pulse/what-best-practice-careers-education-outline-evidence-michael-healy/>
- Hughes, D., Mann, A., Barnes, S.-A., Baldauf, B., & McKeown, R. (2016). *Careers education: International literature review*. Warwick Institute for Employment Research/Education and Employers Research.
<https://cica.org.au/wp-content/uploads/Careers-education-International-literature-review.pdf>
- Larsen, Christensen, G., Tiftikci, N., & Nordenbo, S. E. (2011). *Forskning om effekt af uddannelses- og erhvervsvejledning. Et systematisk review. [Research on the effects of educational and vocational guidance—A systematic review]*. Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Aarhus University.
https://www.dpu.dk/fileadmin/www.dpu.dk/dansklclearinghouseforuddannelsesforskning/udgivelse_r/SR7finalmapping_210311v5.pdf
- Law, B. (2001). *New thinking for connexions and citizenship*. The Centre for Guidance Studies for The Career-Learning Network.
- Law, B. (2009). *Building on what we know. Community-interaction and its importance for contemporary careers-work*. <http://www.hihohiho.com/memory/cafcit.pdf>
- Skovhus, R. B. (2018). *Vejledning—Valg og læring*. Trykværket.
https://www.ucviden.dk/files/107142479/Skovhus_Randi_2018_Vejledning_valg_og_l_ring.pdf
- Skovhus, R. B. (2020). Rammesætning, forberedelse og bearbejdning af vejledningsaktiviteter. I *Vejledningsdidaktik*. Frydenlund.

Watts, A. G. (1996). Socio-political ideologies in guidance. In A. G. Watts, B. Law, J. Killeen, J. M. Kidd, & R. Hawthorn (Eds.), *Rethinking careers education and guidance. Theory, policy and practice*. Routledge.